

UZASADNIENIE

Uchwalenie 9 czerwca 2011 roku ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zapoczątkowało trudną, ale bardzo potrzebną falę zmian w systemie wspierania rodziny, pieczy zastępczej i adopcji.

Odpowiedzią na dalsze wyzwania w tym zakresie jest przedmiotowy projekt nowelizacji ustawy o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw, który zakłada wprowadzenie szeregu istotnych, nowych rozwiązań. W projekcie zaproponowano m.in.:

1. Doprecyzowanie obowiązku sprawdzania w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym określonych kategorii osób wskazanych w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.
2. Zmianę w zakresie kwalifikacji określonych kategorii osób wskazanych w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.
3. Możliwość powrotu do dotychczasowej rodziny zastępczej, rodzinnego domu dziecka, placówki opiekuńczo wychowawczej albo regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej osoby, która opuściła już te formy pieczy, rozpoczęła proces usamodzielniania, jednak z różnych powodów chciałby wrócić do pieczy zastępczej i pozostać w niej na zasadach art. 37 ust. 2 w zw. z art. 37 ust. 4 ustawy.
4. Wprowadzenie przy użyciu systemu teleinformatycznego rejestru obejmującego:
 - a) wykaz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej oraz osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej, o których mowa w art. 37 ust. 2–5, z podziałem na dzieci umieszczone lub przebywające w poszczególnych formach rodzinnej pieczy zastępczej oraz poszczególnych formach instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz z podziałem na osoby, o których mowa w art. 37 ust. 2–5, przebywające w poszczególnych formach rodzinnej pieczy zastępczej i poszczególnych formach instytucjonalnej pieczy zastępczej,

- b) wykaz osób posiadających pozytywną lub negatywną wstępną kwalifikację do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
 - c) wykaz kandydatów zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
 - d) wykaz rodzin zastępczych z podziałem na rodziny zastępcze spokrewnione, niezawodowe albo zawodowe,
 - e) wykaz rodzinnych domów dziecka,
 - f) wykaz placówek opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych oraz interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych,
 - g) wykaz osób usamodzielnianych.
5. Zmiany w zakresie właściwości organizatora rodzinnej pieczy zastępczej właściwego dla wstępnej kwalifikacji kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wydania zaświadczenia kwalifikacyjnego zawierającego potwierdzenie ukończenia szkolenia oraz spełniania warunków, o których mowa w art. 42 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.
 6. Zmiany w zasadach przekształceń rodzin zastępczych niezawodowych w zawodowe i podpisywania umów z nowymi rodzinami zastępczymi zawodowymi i prowadzącymi rodzinne domy dziecka.
 7. Zmianę w zasadach zatrudniania w rodzinach zastępczych niezawodowych, zawodowych i rodzinnych domach dziecka osób do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich.
 8. Podwyższono wysokość wynagrodzenia rodzin zastępczych zawodowych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka oraz wprowadzono zmianę w zakresie jego waloryzacji.
 9. Wprowadzono zasadniczy zakaz tworzenia nowych placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego, interwencyjnego oraz specjalistyczno-terapeutycznego, regionalnych placówek

opiekuńczo-terapeutycznych i interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych.

10. Wprowadzono obowiązek uzyskania opinii Rzecznika Praw Dziecka, w przypadku wystąpienia przez samorząd do wojewody z wnioskiem o utworzenie nowej placówki.
11. Wprowadzono możliwość pozostania na zasadach wskazanych w art. 37 ust. 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, osób pełnoletnich w regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych.
12. Doprecyzowano kwestię gromadzenia i przeznaczenia, środków ze świadczenia wychowawczego małoletnich umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej.
13. Uregulowano zasady szczególnego nadzoru nad pomieszczeniami w placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej oraz interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym lub terenu wokół placówki albo ośrodka w postaci środków technicznych umożliwiających rejestrację obrazu (monitoring).
14. Rozszerzono katalog osób, które mogą być opiekunami usamodzielnienia o pracownika organizacji pozarządowej w rozumieniu ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie lub inną osobą wyznaczoną przez tę organizację do pełnienia funkcji opiekuna usamodzielnienia.
15. Wprowadzono zasadę, że powiat, na terenie którego funkcjonują mogące przyjąć dziecko rodzina zastępcza, lub rodzinny dom dziecka lub powiat, który zawarł umowę z rodziną zastępczą zawodową, o której mowa w art. 54 ust. 3a, lub powiat, który organizuje rodzinny dom dziecka na terenie innego powiatu, mogące przyjąć dziecko, może, odmówić umieszczenia dziecka w danej rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka tylko w sytuacji, gdy liczba dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej dzieci, dla których powiat ten nie jest powiatem obowiązującym do ponoszenia wydatków, o których mowa w art. 191 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, przekroczyła 25% ogólnej liczby

miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej zapewnianych przez ten powiat. W pozostałych przypadkach w sytuacji umieszczenia małoletniego jest w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie innego powiatu wprowadzono obowiązek zawarcia porozumienia pomiędzy powiatami, o czym mowa w art. 191 ust. 5, 5 a i 5 b ustawy.

16. W zakresie kontroli rozszerzono istniejący katalog wymagań kwalifikacyjnych inspektorów uprawnionych do prowadzenia czynności kontrolnych z ramienia wojewody o takie kierunki jak prawo i administracja oraz rozszerzono możliwość zdobycia wymaganego przez nich doświadczenia zawodowego dodatkowo o inne instytucje zajmujące się problematyką dziecka i rodziny. Ponadto podwyższono granice kary pieniężnej za brak realizacji zaleceń pokontrolnych.

W zakresie procedur przysposobienia projekt ten wpisuje się w realizację podjętej przez Rząd RP w styczniu 2017 r. decyzji o ograniczeniu adopcji z przemieszczeniem poza granice Polski i ma na celu, wprowadzenie zmian służących pozyskiwaniu większej liczby kandydatów do przysposobienia dzieci na terenie kraju.

Obecnie adopcje zagraniczne zostały ograniczone jedynie do sytuacji szczególnych, których *ratio decidendi* jest przejawem realizacji najlepszego interesu dziecka. Adopcje te stanowią środek ostateczny i wyjątkowy, który co do zasady, znajduje zastosowanie jedynie w razie, gdy mimo wszelkich możliwych starań nie uda się znaleźć Polsce, odpowiedniego rodzinnego środowiska zastępczego dla danego dziecka.

Nowelizacja zmierza do ułatwienia procesu adaptacji dziecka, w szczególności dziecka starszego, w nowej rodzinie przez wprowadzenie zmian w Kodeksie pracy w zakresie urlopu ojcowskiego, urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego dla pracowników, którzy przyjęli dziecko na wychowanie jako rodzice adopcyjni oraz urlopu rodzicielskiego. Rozwiązanie to będzie sprzyjało budowaniu więzi rodziców adopcyjnych z dzieckiem, jak również będzie pozwalało na szybsze nawiązanie relacji rodzinnych. Podobne zmiany zaproponowano także w zakresie regulowanym ustawą o ubezpieczeniu społecznym rolników jak również w zakresie nadania prawa do świadczenia rodzicielskiego, dla osób, które przysposobiły dziecko.

Dodatkowo wprowadzono pewne elementy standaryzacji prowadzenia procedur przysposobienia przez ośrodki adopcyjne poprzez wskazanie minimalnego zakresu treści opinii kwalifikacyjnej, czy też zakresu gromadzonych danych osobowych.

W zakresie pracy ośrodków adopcyjnych wprowadzono możliwość udziału wojewody w posiedzeniach ośrodka adopcyjnego dotyczących kwalifikowania dziecka do przysposobienia, dokonywania wstępnej oceny kandydata do przysposobienia dziecka oraz wydawania opinii kwalifikacyjnej kandydata do przysposobienia dziecka – w celu monitorowania zapewnienia odpowiedniej jakości prowadzonych procedur przysposobienia. Analogiczne uprawnienie przewidziano dla zarządu województwa.

Nałożono na ośrodek adopcyjny konieczność przeprowadzenia wstępnej oceny kandydata do przysposobienia oraz umożliwienia mu udziału w szkoleniu w terminie nie dłuższym niż 4 miesiące od momentu zgłoszenia się przez niego do ośrodka adopcyjnego.

Kolejną istotną zmianą jest wprowadzenie obowiązku wydawania wstępnej oceny o kandydatach do przysposobienia dziecka oraz opinii kwalifikacyjnej pisemnie w formie papierowej lub elektronicznej. W sytuacji gdy są one negatywne powinny dodatkowo zawierać szczegółowe uzasadnienie przyczyn wydania takiej opinii czy oceny, ewentualne wskazanie obszarów wymagających poprawy, z jednoczesnym pouczeniem o przysługującym prawie wniesienia do sądu administracyjnego skargi na zasadach i w trybie określonych dla aktów lub czynności, o których mowa w art. 3 § 2 pkt 4 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Projekt wprowadza również konieczność dostosowania godzin pracy ośrodka adopcyjnego do realnych potrzeb osób korzystających z jego usług.

Projekt oprócz zmian w zakresie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zakłada wprowadzenia zmian także do następujących aktów prawnych:

1. ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1359);
2. ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 1575, z późn. zm.);
3. ustawy z dnia 24 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1320 oraz z 2021 r. poz. 1162);

4. ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2021 r. poz. 266, 1535 i 1621);
5. ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz. U. z 2021 r. poz. 1133 i 1621);
6. ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2020 r. poz. 141);
7. ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 111 oraz z 2021 r. poz. 1162);
8. ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876 i 2369 oraz z 2021 r. poz. 794 i 803);
9. ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2019 r. poz. 2407 oraz z 2021 r. poz. 1162 i 1981);
10. ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2020 r. poz. 1329).

Szczegółowe uzasadnienie proponowanych zmian

W ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej rozszerzono katalog podmiotowy tej ustawy. W art. 5 dodano pkt. 6 odnoszący się mających miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej obywateli Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej oraz członków ich rodzin, o których mowa w art. 10 ust. 1 lit. b, d, e lub f Umowy o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej (Dz. Urz. UE L 29 z 31.01.2020, str. 7, z późn. zm.1)) posiadających prawo pobytu lub prawo stałego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Zmiana ta wynika z konieczności dostosowania przepisów przedmiotowej regulacji do norm prawa międzynarodowego.

Wprowadzono art. 7a wymieniający osoby, które podlegają sprawdzeniu w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym. Przepis jest konsekwencją wejścia w życie przepisów ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym. Ustawa ta określa

¹⁾ Zmiany wymienionej umowy zostały ogłoszone w Dz. Urz. UE L 187 z 12.06.2020, str. 12, Dz. Urz. UE L 225 z 14.07.2020, str. 53 oraz Dz. Urz. UE L 443 z 30.12.2020, str. 3.

szczególne środki ochrony przeciwdziałające zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym. Jednym z nich jest Rejestr Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym. Celem rozwiązania wynikającego z art. 7a ustawy jest zapewnienie bezpieczeństwa dzieciom objętym wsparciem jednostek organizacyjnych wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. I tak projekt ustawy zakłada, że rodziną wspierającą, kandydatem do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, rodziną zastępczą, kandydatem do prowadzenia rodzinnego domu dziecka, osobą prowadzącą rodzinny dom dziecka, rodziną pomocową, kandydatem do przysposobienia dziecka, kierownikiem, dyrektorem, osobą zatrudnioną, osobą świadczącą usługi, osobą podejmującą się wspierania działań wychowawczych, o której mowa w art. 96 ustawy, lub wolontariuszem w jednostce organizacyjnej wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka nie może być osoba, która figuruje w bazie danych Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym. Wskazano ponadto, że informację o figurowaniu albo niefigurowaniu w bazie danych Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym sprawdza i potwierdza, w odniesieniu do:

- 1) rodzin wspierających i wolontariuszy w placówkach wsparcia dziennego – wójt lub upoważniony przez niego kierownik jednostki organizacyjnej gminy;
- 2) kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka, rodzin pomocowych i wolontariuszy w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka – organizator rodzinnej pieczy zastępczej;
- 3) kandydatów do przysposobienia dziecka – ośrodek adopcyjny;
- 4) kierowników, dyrektorów lub innych osób zatrudnionych w jednostce organizacyjnej wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka – pracodawca;
- 5) osób świadczących usługi w jednostce organizacyjnej wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka – zleceniodawca;
- 6) osób podejmujących się wspierania działań wychowawczych, o których mowa w art. 96, i wolontariuszy w placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym – dyrektor odpowiednio placówki opiekuńczo-wychowawczej,

regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej albo interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.

Pojawiające się w przepisach ustawy, pojęcie „osoby zatrudnionej”, zgodnie z przyjętą systematyką w ustawie oznacza osobę zatrudnioną w każdej formie zatrudnienia. W każdorazowej sytuacji, kiedy osoba jest zatrudniona na podstawie umowy o pracę, w ustawie jest doprecyzowanie tego pojęcia.

W art. 25 i art. 26 ustawy wprowadzono zmiany w kwalifikacjach osób pracujących w placówce wsparcia dziennego na stanowisku kierownika, wychowawcy i opiekuna dziecięcego, umożliwiając zatrudnienie w tym charakterze również osób posiadających wykształcenie wyższe na dowolnym kierunku oraz przygotowanie pedagogiczne uprawniające do wykonywania zawodu nauczyciela. Tym samym złagodzone dotychczasowe wymogi dotyczące wykształcenia osób pracujących w placówce wsparcia dziennego na wymienionych wyżej stanowiskach. Zwiększy się tym samym szansa na pozyskanie kadry pracującej z dziećmi, która ma doświadczenie w pracy z dziećmi uzyskane jako nauczyciel przedmiotu. Osoby takie mogą, oprócz zajęć wychowawczych, prowadzić zajęcia instruktorskie. Jest to także szansa na wykorzystanie potencjału byłych nauczycieli. To element szerszych zmian zmierzających do zwiększenia elastyczności kwalifikacji w odniesieniu do pracowników sfery usług społecznych. Analogicznie, wprowadzono możliwość zatrudnienia osób posiadających wykształcenie wyższe na dowolnym kierunku oraz przygotowanie pedagogiczne uprawniające do wykonywania zawodu nauczyciela również na stanowisku wychowawcy w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Ponadto dokonano zmiany w art. 26 ust. 1 pkt 5 ustawy o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej w zakresie kwalifikacji opiekuna dziecięcego, doprecyzowując rodzaj wykształcenia na „wykształcenie na kierunku studiów związanym z kształceniem w zakresie pedagogiki”. W związku z tym tak opisane wykształcenie zastąpiło określenie „studia pedagogiczne”.

Projekt ustawy wprowadza również zmiany do art. 37 ust. 2 ustawy. Polegają one na dopisaniu dodatkowego punktu wskazującego na możliwość pobierania nauki przez osobę pełnoletnią na kursach, jeżeli ich ukończenie jest zgodne z indywidualnym programem usamodzielnienia. Obecnie możliwość nauki w tej formie występuje tylko w przypadku osób legitymujących się orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Taka forma pobierania nauki jest niezwykle istotna

w zdobywaniu praktycznych umiejętności zawodowych, wzmacnia zatem szanse wychowanka na znalezienie pracy.

W projekcie zaproponowano również możliwość pozostania przez wychowankach w regionalnej placówce opiekuńczo- terapeutycznej na zasadach art. 37 ust. 2. Dotychczas taką możliwość mieli tylko wychowankowie rodzin zastępczych, rodzinnych domków dziecka i placówek opiekuńczo-wychowawczych. Konsekwencją tego przepisu jest zmiana w treści art. 109 ust. 2 i 3 ustawy.

Projekt ustawy reguluje także kwestię rozwiązania lub likwidacji dotychczasowej formy pieczy zastępczej w kontekście art. 37 ust. 2 ustawy. Obecnie brak jest takich regulacji. Wydaje się słusznym umożliwienie osobom, o których mowa w art. 37 ust. 2 ustawy, w takich sytuacjach przejścia na warunkach określonych w tym przepisie do innych form pieczy. Zgodnie z projektowanymi zmianami będzie to możliwe za zgodą starosty i odpowiednio osób pełniących funkcję nowej rodziny zastępczej, prowadzącego rodzinny dom dziecka lub dyrektora nowej placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Ponadto w projekcie, w szczególnych sytuacjach życiowych, przewidziano ewentualną możliwość powrotu pełnoletniego wychowanka do dotychczasowej formy pieczy zastępczej, za zgodą starosty i osoby prowadzącej daną formę pieczy. Zdarza się, że młodzi ludzie zbyt pochopnie podejmują decyzję o próbie samodzielnego życia, a potem chcą wrócić do dotychczasowej formy pieczy zastępczej, ale niestety w obecnym stanie prawnym nie mają takiej możliwości. Projekt zakłada, że taki powrót będzie możliwy jednokrotnie. Jednocześnie wskazano, że informacja w przedmiocie zgody rodziny zastępczej, prowadzącego rodzinny dom dziecka, dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej albo dyrektora regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej, oraz informacja w przedmiocie zgody starosty, musi być wydawana pisemnie w postaci papierowej lub elektronicznej, a brak takiej zgody będzie ostateczny i nie będzie przysługiwać od niego odwołanie. Przedmiotowy postulat zgłaszany był przez liczne środowiska związane z rodzicielstwem zastępczym. Powrót pełnoletniego wychowanka do co do zasady dotychczasowej formy pieczy zastępczej, nie jest ponownym umieszczeniem, a jedynie powrotem do istniejącego wcześniej uprawnienia przysługującego takiej osobie. Jest to rozwiązanie dla szczególnych sytuacji życiowych i skorzystanie z niego będzie możliwe jedynie w sytuacji, kiedy np. w danej formie pieczy dostępne będą wolne miejsca, jak również przyjęcie

wychowanka nie będzie miało negatywnego wpływu na pozostałe osoby przebywające w tej formie pieczy. Konsekwencją powrotu wychowanka do pieczy zastępczej będzie konieczność dokonania zmiany w jego indywidualnym programie usamodzielnienia oraz zawieszenie pomocy dla osób usamodzielnianych. Tym samym wprowadzono odpowiednie zmiany w treści art. 145 ust. 6 i dodano art. 152 a ustawy.

Konsekwencją tych regulacji są także zmiany w art. 53 ust. 1, art. 61 ust. 1, art. 67, art. 82 ust. 1b, art. 83 ust. 2 i 3a, art. 84 pkt 1, art. 85 ust. 4, art. 87, art. 95 ust. 3, 3a i 4 oraz w art. 141 w ust. 2 w pkt 2.

Istotną zmianą, dająca szansę na efektywne poszukiwanie wolnych miejsc w pieczy zastępczej na terenie Polski jest rejestr, który obejmuje:

- 1) wykaz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej oraz osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej, o których mowa w art. 37 ust. 2–5, z podziałem na dzieci umieszczone lub przebywające w poszczególnych formach rodzinnej pieczy zastępczej oraz poszczególnych formach instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz z podziałem na osoby, o których mowa w art. 37 ust. 2–5, przebywające w poszczególnych formach rodzinnej pieczy zastępczej i poszczególnych formach instytucjonalnej pieczy zastępczej;
- 2) wykaz osób posiadających pozytywną i negatywną wstępną kwalifikację do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
- 3) wykaz kandydatów zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
- 4) wykaz rodzin zastępczych z podziałem na rodziny zastępcze spokrewnione, niezawodowe albo zawodowe;
- 5) wykaz rodzinnych domów dziecka;
- 6) wykaz placówek opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych albo interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych;
- 7) wykaz osób usamodzielnianych.

Rejestr ten będzie prowadzony za pomocą zapewnionego przez ministra właściwego do spraw rodziny systemu teleinformatycznego.

Projektodawca w art. 37d i e ustawy wymienia dane podlegające wpisowi do rejestru i wskazuje podmioty uprawnione do ich wprowadzania, aktualizowania i przetwarzania. Dane do rejestru będą wprowadzane i aktualizowane niezwłocznie po powzięciu informacji wymagających wpisu lub aktualizacji.

Potrzeba stworzenia rejestru miejsc w pieczy zastępczej oraz rejestru dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej była wielokrotnie zgłaszana przez środowiska związane z pieczą zastępczą. W istocie pod pojęciem rejestr dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej mieści się cały zestaw danych, które mają służyć jednostkom organizacyjnym wspierania rodziny i pieczy zastępczej, wskazanym w projekcie, do lepszej organizacji pieczy zastępczej i zgodnego z dobrem dziecka poszukiwania wolnych miejsc w pieczy zastępczej na terenie Polski przez sąd rodzinny. W dotychczasowym stanie prawnym funkcjonował rejestr danych o osobach zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz rejestr osób już pełniących ww. funkcje. Rejestr ten prowadził starosta, który był zobligowany do dostarczania danych z rejestru do właściwego sądu (uchylany art. 46 ustawy). Projekt rozszerza ten rejestr o dodatkowe informacje dotyczące: wykazu dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, wykazu osób posiadających pozytywną i negatywną wstępną kwalifikację do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, wykazu placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej (obecnie rejestr ten wraz z rejestrem wolnych miejsc w pieczy instytucjonalnej prowadzi wojewoda – zmieniany art. 186 pkt 1) oraz wykazu osób usamodzielnianych. Jak wynika z powyższego wyjaśnienia, omawiany projekt w istocie określa teleinformatyczny charakter dotychczasowych rejestrów, określa zakresy przetwarzania danych osobowych i ich udostępniania.

Ratio legis regulacji w zakresie przedmiotowego rejestru sprowadza się przede wszystkim do znalezienia dla dziecka najbardziej adekwatnego do jego potrzeb miejsca w pieczy zastępczej przez sąd, który każdorazowo podejmuje decyzję o umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej. Musi on być wyposażony zatem we wszystkie niezbędne informacje zarówno o samym dziecku, jak i o podmiotach, które miałyby pełnić bieżącą pieczę nad dzieckiem. Z tego też punktu widzenia zakres danych powinien być na tyle precyzyjny, aby dostarczać danych całościowych pozwalających na ocenę przez sąd potrzeb dziecka, jak i ocenę możliwości przyszłych opiekunów zastępczych lub precyzyjnego określenia charakteru pieczy instytucjonalnej

Sąd, podejmując decyzję o umieszczeniu małoletniego w odpowiedniej formie pieczy zastępczej powinien każdorazowo kierować się m.in. zasadami określonymi w tym zakresie w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym. W celu zmniejszenia ryzyka

związanego z rozsianiem dzieci po terenie całego kraju projekt zawiera doprecyzowanie treści kodeksowych w tym zakresie, wzmacniając jednocześnie już dziś obowiązującą zasadę prymatu rodzinnych form pieczy zastępczej. Zgodnie ze zmienionym art. 112⁷ Krio sąd w pierwszej kolejności umieszcza dziecko w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie powiatu miejsca zamieszkania dziecka. W przypadku gdy nie jest to możliwe lub gdyby takie umieszczenie było sprzeczne z dobrem dziecka, sąd umieszcza dziecko w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie innego powiatu. Umieszczenie dziecka w instytucjonalnej pieczy zastępczej jest na ostatnim miejscu tej gradacji i jest możliwe dopiero jeżeli brak jest możliwości umieszczenia dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej lub z innych ważnych względów nie jest to zasadne. Istotne jest również to, że umieszczając dziecko w pieczy zastępczej sąd zobowiązany jest wziąć pod uwagę możliwość wywiązania się z obowiązku zapewnienia przez osoby sprawujące pieczę zastępczą pracy z rodziną biologiczną dziecka, oraz możliwość utrzymywania przez małoletniego kontaktów z rodzicami, o ile sąd ich nie zakazał.

Dodatkowo sąd, po umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej, informuje starostę powiatu zapewniającego temu dziecku pieczę zastępczą o przyczynach umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej. Informacja taka ma celu objęcie dziecka jak najlepszym wsparciem i udzielenie mu najodpowiedniejszej pomocy.

Dostęp do omawianego rejestru będzie ograniczony i będzie przysługiwać ściśle określonym podmiotom wymienionym w projektowanej regulacji, wyłącznie w zakresie niezbędnym do realizacji ich ustawowych zadań. W bardzo szczegółowy sposób wskazano zakres tego dostępu dla poszczególnych podmiotów. Dodatkowo szczegółowo wskazano także zakresy tego dostępu. W celu maksymalizacji ochrony danych osobowych projekt wskazuje okresy przetwarzania poszczególnych danych jak również wprowadza obowiązek ich pseudonimizacji oraz anonimizacji. Dodatkowo ustawa nakłada na administratora danych osobowych obowiązek dokonania co najmniej raz na rok przeglądu danych osobowych i usuwania danych, których przetwarzanie nie jest uzasadnione.

Zgodnie ze znowelizowanym brzmieniem art. 38d rejestr będzie prowadzony przez starostę, organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, marszałka województwa i wojewodę, za pomocą zapewnionego przez ministra właściwego do spraw rodziny systemu teleinformatycznego. Konsekwencją wprowadzenia tego przepisu jest m.in. uchylenie ust. 3–3a w art. 187.

Zakłada się, że rejestr ten usprawni także realizację zadania ministra właściwego do spraw rodziny w zakresie monitorowania realizacji zadań wynikających z ustawy, a dotyczących pieczy zastępczej, jak również zadania kontrolne wojewody. Stąd także zmiana w art. 186 i 187 w ust. 1 pkt 1.

W kontekście ww. rejestru należy wskazać, iż obecnie w resorcie rodziny wykorzystywanych jest szereg mechanizmów w zakresie bezpieczeństwa przetwarzania informacji, które będą wykorzystane w systemie pieczy zastępczej (Centralny Rejestr Pieczy Zastępczej). Podstawowym elementem bezpieczeństwa są urządzenia typu firewall, które filtrują ruch sieciowy przychodzący i wychodzący z wykorzystaniem mechanizmów IPS (Intrusion Prevention System) i IDS (Intrusion Detection System). Co do zasady udostępniane aplikacje w sieci Internet zaopatrzone są w certyfikat domeny Ministerstwa, zapewniając szyfrowanie komunikacji pomiędzy przeglądarką, a serwerem aplikacyjnym uniemożliwiając praktycznie podgląd przesyłanych danych. Aplikacja dostępna będzie poprzez dedykowane porty komunikacyjne. Zostaną wykorzystane mechanizmy filtracji adresów IP, z których dozwolone będzie połączenie do serwera aplikacyjnego. Planuje się, że system pieczy zastępczej (Centralny Rejestr Pieczy Zastępczej) umożliwi korzystanie z metod bezpiecznego uwierzytelnienia użytkownika z wykorzystaniem podpisu elektronicznego lub profilu zaufanego dla danego zdefiniowanego użytkownika. Środowisko bazodanowe podłączone do serwera aplikacyjnego stanowi oddzielny komponent infrastruktury, chroniony osobnymi urządzeniami typu firewall oraz jest zorganizowane w osobnym chronionym segmencie sieci wewnętrznej, wyizolowanym od sieci Internet.

Projekt ustawy nadaje nowe brzmienie art. 43 ustawy. Celem tych przepisów jest zwiększenie konkurencyjności rodzin zastępczych, oraz wprowadzenie elementu serejonizacji pieczy zastępczej. Obecnie to organizator rodzinnej pieczy zastępczej właściwy ze względu na miejsce zamieszkania kandydatów na rodzinę zastępczą i osobę prowadzącą rodzinny dom dziecka decyduje o utworzeniu nowej rodziny zastępczej. Projekt w sposób jednoznaczny wprowadza możliwość wstępnej kwalifikacji u dowolnego organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, jeżeli:

- 1) organizator rodzinnej pieczy zastępczej właściwy ze względu na miejsce zamieszkania kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka nie przeprowadził, w terminie miesiąca od złożenia wniosku, o którym mowa

w ust. 1 tego przepisu, wstępnej kwalifikacji kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub

- 2) organizator rodzinnej pieczy zastępczej właściwy ze względu na miejsce zamieszkania kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka wyraził zgodę na przeprowadzenie wstępnej kwalifikacji danego kandydata przez innego organizatora rodzinnej pieczy zastępczej lub
- 3) organizator rodzinnej pieczy zastępczej właściwy ze względu na miejsce zamieszkania kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka negatywnie wstępnie zakwalifikował danego kandydata.

Organizator rodzinnej pieczy zastępczej, na wniosek kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, przeprowadza na podstawie oceny spełniania warunków, o których mowa w art. 42 ust. 1 i 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, wstępną kwalifikację kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka. Po przeprowadzeniu wstępnej kwalifikacji organizator rodzinnej pieczy zastępczej sporządza dokument potwierdzający jej przeprowadzenie. Dokument ten zawiera w szczególności wskazanie, czy wstępna kwalifikacja jest pozytywna, czy negatywna i jest wydawany pisemnie w postaci papierowej lub elektronicznej. Pozytywna wstępna kwalifikacja jest ważna przez okres 2 lat od dnia jej przeprowadzenia. W przypadku, gdy wstępna kwalifikacja kandydata jest negatywna, w dokumencie potwierdzającym przeprowadzenie wstępnej kwalifikacji organizator rodzinnej pieczy zastępczej szczegółowo uzasadnia przyczynę negatywnej wstępnej kwalifikacji i wskazuje obszary wymagające poprawy, z jednoczesnym pouczeniem strony o przysługującym prawie wniesienia do sądu administracyjnego skargi na zasadach i w trybie określonych dla aktów lub czynności, o których mowa w art. 3 § 2 pkt 4 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi.

W przypadku gdy wstępna kwalifikacja jest przeprowadzana przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej innego niż organizator rodzinnej pieczy zastępczej właściwy ze względu na miejsce zamieszkania kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, organizator może zasięgnąć opinii organizatora rodzinnej pieczy zastępczej właściwego ze względu na miejsce zamieszkania kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka co do spełniania warunków, o których mowa w art. 42 ust. 1 pkt 1. Dodatkowo wskazano, że organizator rodzinnej pieczy zastępczej inny niż organizator rodzinnej pieczy zastępczej właściwy ze względu na miejsce zamieszkania kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka w celu weryfikacji spełniania warunków, o których mowa w art. 42 ust. 1 pkt 7, może wykonywać swoje obowiązki na terenie powiatu miejsca zamieszkania kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka. Rozwiązanie to ma zapewnić pełną i obiektywną ocenę kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka.

Następnie organizator rodzinnej pieczy zastępczej, który pozytywnie wstępnie zakwalifikował kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, kieruje tego kandydata, na jego wniosek, na szkolenie, o którym mowa w art. 44 ust. 1 ustawy, które jest obowiązany do zorganizowania w terminie 3 miesięcy od dnia złożenia wniosku przez kandydata.

Nowe brzmienie otrzymuje art. 45 ustawy, zgodnie z którym na wniosek kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, posiadającego świadectwo ukończenia szkolenia, o którym mowa w art. 44 ust. 1 ustawy, organizator rodzinnej pieczy zastępczej, który przeprowadził wstępną kwalifikację kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, wydaje zaświadczenie kwalifikacyjne zawierające potwierdzenie ukończenia szkolenia oraz spełniania warunków, o których mowa w art. 42 ustawy. Zaświadczenie to jest ważne 2 lata i stanowi

podstawę wpisu do rejestru o którym mowa w art. 38d ust. 1 pkt 3. W przypadku, gdy kandydat do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka przestanie spełniać warunki, o których mowa w art. 42 ust. 1-3 organizator pieczy zastępczej, który przeprowadził wstępną kwalifikację kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka wykreśla go niezwłocznie ze wspomnianego powyżej rejestru oraz zawiadamia go o tym pisemnie, w postaci papierowej lub elektronicznej, podając jednocześnie uzasadnienie.

W przypadku odmowy wydania zaświadczenia kwalifikacyjnego, odmowa ta wydawana jest pisemnie w postaci papierowej lub elektronicznej, ze szczegółowym uzasadnieniem przyczyn odmowy i ewentualnym wskazaniem obszarów wymagających poprawy, z jednoczesnym pouczeniem strony o przysługującym prawie wniesienia do sądu administracyjnego skargi na zasadach i w trybie określonych dla aktów lub czynności, o których mowa w art. 3 § 2 pkt 4 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi.

W treści projektu dodano art. 45 a zgodnie z którym kandydaci zakwalifikowani do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, rodziny zastępcze i osoby prowadzące rodzinne domy dziecka są obowiązani do przedstawiania, co 2 lata, odpowiednio organizatorowi rodzinnej pieczy zastępczej, który przeprowadził wstępną kwalifikację kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, staroście powiatu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania rodziny zastępczej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka, staroście powiatu, który zawarł umowę z rodziną zastępczą zawodową, o której mowa w art. 54 ust. 3a, albo staroście, który organizuje rodzinny dom dziecka na terenie innego powiatu zaświadczenia lekarskiego o stanie zdrowia, wystawionego przez lekarza podstawowej opieki zdrowotnej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 października 2017 r. o podstawowej opiece zdrowotnej oraz opinii o posiadaniu predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, wystawionej przez psychologa. Dotychczas regulacja ta znajdowała się w uchylanym art. 46 ustawy.

Częściowo nowe brzmienie uzyskał także art. 54 ustawy.

Art. 54 ust. 3b znosi obligatoryjność porozumień międzypowiatowych w sytuacji, gdy umowę o zawodowstwo z rodziną zastępczą zamierza zawrzeć lub zawarł starosta powiatu innego niż starosta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania rodziny zastępczej. Należy jednak zaznaczyć, iż w takiej sytuacji zadania związane z funkcjonowaniem rodziny zastępczej zawodowej, w tym między innymi dotyczące organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, porozumień, o których mowa w art. 191 ust. 5, przyznawania świadczeń i dodatków przysługujących rodzinie zastępczej zawodowej i finansowania rodziny zastępczej zawodowej, wykonuje, co do zasady, powiat starosty, który zawarł umowę z rodziną zastępczą. Powiat ten musi zatem dokładnie rozważyć, czy będzie w stanie te zadania poza własnym terenem prawidłowo wykonywać. Ewentualnie, powiaty te będą mogły zawrzeć porozumienie w którym inaczej rozwiążą tą kwestię.

Analogiczne rozwiązanie zaproponowano także w kontekście rodzinnych domów dziecka. Konsekwencją tych zmian jest zmiana art. 38b, odnoszącego się do wskazania zarządu powiatu właściwego w zakresie kontroli, art. 76 w którym z kolei wskazano, że właściwym miejscowo organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej co do zasady jest organizator rodzinnej pieczy zastępczej właściwy ze względu na miejsce zamieszkania rodziny zastępczej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka, z zastrzeżeniem art. 54 ust. 3d i art. 60 ust. 5 dotyczących umów zawieranych z rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka przez starostę innego niż starosta ich miejsca zamieszkania, oraz art. 35 ust. 2, art. 88 ust. 3 i art. 191.

Konkurencyjności rodzin zastępczych mają sprzyjać także zmiany wprowadzone w art. 55 ustawy. Zgodnie z nim, kandydat spełniający warunki do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka składa wniosek, o zawarcie umowy o utworzeniu rodziny zastępczej zawodowej lub rodzinnego domu dziecka, do starosty powiatu, którego organizator rodzinnej pieczy zastępczej wydał mu zaświadczenie kwalifikacyjne. W przypadku jednak, gdy starosta ten nie zawrze z takim kandydatem o umowy o utworzeniu odpowiednio rodziny zastępczej zawodowej lub rodzinnego domu dziecka, w terminie miesiąca od dnia złożenia wniosku, kandydat taki będzie mógł złożyć wniosek, do starosty powiatu innego niż powiatu niż starosta powiatu, którego organizator rodzinnej pieczy zastępczej, który wydał mu zaświadczenie kwalifikacyjne.

W art. 57 ust. 1a ustawy, rozszerzono obowiązek zatrudnienia osoby do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich, nie tylko w sytuacji jeśli w rodzinie zastępczej zawodowej lub rodzinie zastępczej niezawodowej przebywa 4 dzieci, ale także jeśli jest w niej 2 dzieci legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. W takiej sytuacji, osoba do pomocy powinna być zatrudniona w wymiarze 40 godzin tygodniowo, chyba, że we wniosku wskazano inaczej. W przypadku większej ilości dzieci lub dzieci z niepełnosprawnością, liczbę osób zatrudnionych do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich lub wymiar ich czasu pracy, zwiększa się proporcjonalnie. Analogiczne rozwiązanie zaproponowano w art. 64 ust. 2 ustawy w zakresie rodzinnego domu dziecka. Przedmiotowe rozwiązanie ma za zadanie wspomóc rodzinę zastępczą lub prowadzącego rodzinny dom dziecka w zakresie codziennych czynności związanych z wychowywaniem dzieci. Jest to szczególnie istotne ułatwienie przy sprawowaniu opieki nad dziećmi niepełnosprawnymi, o których mowa powyżej.

W art. 85 ustawy wprowadza się zmiany, z których wynika, że wynagrodzenie przysługujące rodzinie zastępczej zawodowej i prowadzącemu rodzinny dom dziecka, nie może być niższe niż kwota 3 100 zł miesięcznie.

W przypadku gdy rodzina zastępcza zawodowa będzie pełnić funkcję pogotowia rodzinnego otrzyma miesięcznie wynagrodzenie nie niższe 124% kwoty wskazanej powyżej, tj. nie niższe niż 3 844 zł.

Obecnie, zgodnie z art. 85 ust. 1 i 2 ustawy, rodzinie zastępczej zawodowej oraz prowadzącemu rodzinny dom dziecka przysługuje wynagrodzenie nie niższe niż kwota 2 000 zł miesięcznie, a rodzinie zastępczej zawodowej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego – nie niższe niż kwota 2 600 zł miesięcznie. Wysokość tych wynagrodzeń jest waloryzowana corocznie średniorocznym wskaźnikiem wzrostu wynagrodzeń, określonym w ustawie budżetowej, dla pracowników państwowej sfery budżetowej nieobjętych mnożnikowymi systemami wynagrodzeń od dnia 1 kwietnia każdego roku kalendarzowego.

Należy wskazać, iż kwoty wskazywane w art. 85 ustawy są kwotami minimalnymi. Mogą zatem one zostać dla poszczególnych rodzin zastępczych wskazane na wyższym poziomie. Ustalając wysokość wynagrodzenia należy wziąć pod uwagę w szczególności kwalifikacje, szkolenia i oceny rodziny zastępczej zawodowej oraz prowadzącego rodzinny dom dziecka.

W projekcie zmienia się także mechanizm waloryzacji kwot wynagrodzeń określonych w umowach z rodzinami zastępczymi zawodowymi i osobami prowadzącymi rodzinne domy dziecka, który to mechanizm związany jest ze wskaźnikiem cen towarów i usług konsumpcyjnych (zmieniany art. 86).

Projekt przewiduje zmianę terminu „świadczenie”, przysługującego rodzinie pomocowej z tytułu pełnionej przez nią funkcji, na „wynagrodzenie”. Dotychczasowa terminologia w tym zakresie budziła wątpliwości. Skoro podstawą wypłaty środków finansowych przysługujących rodzinie pomocowej jest umowa cywilnoprawna zawierana między rodziną pomocową i starostą, określająca zadania tej rodziny, to należy uznać, że z tytułu pełnionej funkcji rodzina pomocowa powinna otrzymywać wynagrodzenie, a nie świadczenie, które na gruncie przepisów ustawy powinno się odróżnić od świadczeń przysługujących z tytułu pobytu dzieci w pieczy zastępczej. W związku z tym, projekt ustawy wprowadza zmiany w zakresie art. 85 ust. 7 i 8 oraz art. 75 ust. 2 pkt 6 ustawy. Wysokość wynagrodzenia dla rodzin pomocowych ma być także uzależniona od liczby dzieci przyjętych pod opiekę.

Zmiana do art. 93 ust. 2a jest zmianą techniczną. Dotychczasowe brzemienie tego przepisu zawierało odwołanie do art. 53 ust. 3c, który zostaje zmieniony przedmiotową nowelizacją, w związku z powyższym przedmiotowa zmiana ma na celu zagwarantowanie jego dotychczasowego sposobu stosowania.

Bardzo istotną zmianą jest wprowadzany w art. 106 zasadniczy zakaz tworzenia nowych typu socjalizacyjnego, interwencyjnego oraz specjalistyczno-terapeutycznego oraz zwiększenie uznaniowości wojewody w zakresie wydawania zezwoleń.

Przepis ten stanowi m.in., że placówki takie mogą być tworzone tylko w przypadku gdy utworzenie nowej placówki opiekuńczo-wychowawczej lub przekształcenie istniejącej placówki opiekuńczo-wychowawczej nie spowoduje zwiększenia liczby miejsc w instytucjonalnej pieczy zastępczej na terenie danego powiatu, albo jest to umotywowane szczególnymi potrzebami lokalnymi, w takiej

jednak sytuacji podmiot występujący o zezwolenie musi przedstawić uzyskaną wcześniej pozytywną opinię Rzecznika Praw Dziecka o zasadności utworzenia takiej placówki. Konsekwencją tej zmiany jest zmiana w ustawie z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka.

Dodatkowo wskazano, że 5a. wojewoda wydając zezwolenie na prowadzenie placówki opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego kieruje się dobrem dziecka oraz przesłankami wskazującymi na brak możliwości zapewnienia dzieciom rodzinnej pieczy zastępczej.

Doprecyzowano także, że w zezwoleniu wojewoda określa liczbę miejsc w placówce opiekuńczo-wychowawczej, w tym liczbę miejsc przewidzianych w dla każdego typu placówki – w przypadku placówki opiekuńczo wychowawczej łączącej zadania na podstawie art. 101 ust. 3.

Analogiczne zasady dotyczyć będą także tworzenia regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych oraz interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych.

Powyższa zmiana jest krokiem milowym w procesie deinstytucjonalizacji, czyli przechodzenia od form instytucjonalnych pieczy zastępczej do form rodzinnych. Idea ta jest konsekwentnie realizowana od momentu wejścia w życie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Jej kolejnymi etapami były wprowadzane zakazy umieszczania i przebywania w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego, interwencyjnego oraz specjalistyczno-terapeutycznego dzieci młodszych niż 7-letnie, następnie 10-letnie, oraz stopniowego ograniczania liczebności tych placówek, aż do obowiązującego obecnie standardu 14 osobowego.

Wprowadzenie zasadniczego zakazu tworzenia nowych form instytucjonalnej pieczy zastępczej jest kolejnym etapem deinstytucjonalizacji i dalszego ograniczania roli form instytucjonalnych, przy jednoczesnym rozwoju form rodzinnych. Należy wskazać, iż wg danych statystycznych resortu rodziny na dzień 31 grudnia 2020 r. na terenie Polski działały 1 194 placówki opiekuńczo-wychowawcze, co oznacza zwiększenie liczby placówek w stosunku do 2019 r. o 55. Największą grupę spośród nich stanowiły placówki opiekuńczo-wychowawcze typu socjalizacyjnego (899).

Obraz instytucjonalnej pieczy zastępczej zmienia się w polskim systemie od lat. Począwszy od dnia 1 stycznia 2012 r., tj. od dnia wejścia w życie nowelizowanej ustawy, ewolucyjnie wprowadzane były zmiany w zakresie liczebności placówek opiekuńczo- wychowawczych typu socjalizacyjnego, interwencyjnego oraz

specjalistyczno-terapeutycznego, oraz w zakresie wieku dzieci, które mogą w nich przebywać lub być umieszczane. Zasadniczo obecnie w placówkach tych obowiązuje standard 14 osobowy i są one przeznaczone dla dzieci w wieku powyżej 10 roku życia. Proponowane w projekcie zmiany w zakresie art. 106 w powiązaniu ze zmianami w zakresie rodzinnej pieczy zastępczej mają na celu dodatkowe przyspieszenie pożądanego kierunku zmian.

Kolejną zmianą jest dodanie art. 121b regulującego kwestię monitoringu wizyjnego w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, w regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych oraz w interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych.

W art. 121b ust. 1 projektowanej regulacji został wymieniony katalog przesłanek uzasadniających wprowadzenie systemu monitoringu wizyjnego tj. zapewnienie bezpieczeństwa wychowanków lub osób zatrudnionych lub ochronę mienia. Decyzja dyrektorów placówek o wprowadzeniu monitoringu będzie mogła zostać podjęta w uzgodnieniu z organem założycielskim, na podstawie oceny adekwatności jego wprowadzenia jako metody zapewnienia bezpieczeństwa wychowankom i pracownikom oraz ochrony mienia. Elementem dokonywanej oceny powinna być diagnoza potrzeb i celowości wprowadzenia wideonadzoru oraz prognoza jego skuteczności jako alternatywy do podejmowanych innych działań zapewniających bezpieczeństwo.

W art. 121b ust. 2 projektowanej ustawy został wprowadzony wyraźny zakaz stosowania monitoringu jako środka nadzoru nad jakością wykonywania pracy przez osoby zatrudnione w podmiotów instytucjonalnej pieczy zastępczej, tj. przede wszystkim jakością działalności dydaktycznej i wychowawczej. Należy podkreślić, że celem przedmiotowych regulacji, jest zapewnienie bezpieczeństwa dzieci, osób i mienia w tych jednostkach

Nadzór w postaci monitoringu wizyjnego, co do zasady, może obejmować pomieszczenia lub teren wokół placówki. Zgodnie z ust. 3 projektowanego artykułu wyjątek stanowią pomieszczenia, w których ten nadzór jest zapewniony, czyli pomieszczenia, w których odbywają się zajęcia dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze, jak również pomieszczenia, których monitorowanie mogłoby prowadzić do nadmiernej ingerencji w sferę prywatności, czyli pomieszczenia, w których wychowankom jest udzielana pomoc psychologiczno-pedagogiczna, pomieszczenia przeznaczone do odpoczynku i rekreacji wychowanków lub osoby zatrudnione,

pomieszczenia sanitarnohigieniczne, gabinety profilaktyki zdrowotnej, szatnie oraz przebieralnie.

Maksymalny okres przechowania nagrań uzyskanych w wyniku monitoringu wynosi nie więcej niż 3 miesiące. Możliwe jest dłuższe przechowywanie i wykorzystywanie nagrań w sytuacji, gdy nagrania obrazu stanowią dowód w postępowaniu prowadzonym na podstawie prawa. Wówczas dyrektor placówki albo ośrodka przechowuje nagrania przez okres prowadzonego postępowania lub do momentu przekazania ich do właściwego organu.

Ponadto dyrektorzy placówek zostali zobowiązani do poinformowania wychowanków i osób zatrudnionych o wprowadzeniu monitoringu, w sposób przyjęty w danej placówce, nie później niż 14 dni przed uruchomieniem monitoringu. W sposób tożsamy uregulowany został również obowiązek udzielenia pisemnej informacji o stosowaniu monitoringu przed dopuszczeniem osoby do wykonywania obowiązków służbowych.

Jednocześnie dyrektorzy placówek zostali zobowiązani do uzgodnienia z organem założycielskim, a następnie wprowadzenia odpowiednich środków technicznych i organizacyjnych w celu ochrony przechowywanych nagrań obrazu oraz danych osobowych wychowanków, osób zatrudnionych i innych osób, których w wyniku tych nagrań można zidentyfikować, uzyskanych w wyniku monitoringu.

Konstrukcja przepisów dotyczących monitoringu wzorowana jest na przepisach ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (art. 108b). Należy wskazać, że uzgodnienia pomiędzy dyrektorami placówek, a organami założycielskimi nie dotyczą przetwarzania danych osobowych, a tym samym nie rodzą relacji współadministrowania danymi pozyskanymi w monitoringu. Samodzielnym administratorem takich danych jest dyrektor placówki, natomiast rola organu założycielskiego sprowadza się do uzgodnienia zasadności wprowadzenia monitoringu oraz zastosowania środków technicznych i organizacyjnych monitoringu.

Za uregulowaniem zasad funkcjonowania monitoringu w instytucjonalnej pieczy zastępczej opowiedzieli się Rzecznik Praw Dziecka (znak: RPD-ZEW.441.2027.2018.ZA), jak również Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych (znak: DOL.411.2.2020.WL.AG).

W celu usprawnienia właściwego obiegu informacji w art. 131 i 138 wprowadzono regulę, która stanowi, że po dokonaniu oceny sytuacji dziecka

odpowiednio organizator rodzinnej pieczy zastępczej lub zespół formułują na piśmie opinię dotyczącą zasadności dalszego pobytu dziecka w pieczy zastępczej, a następnie przekazują ją do właściwego sądu oraz ośrodka adopcyjnego odpowiedzialnego za kwalifikację dziecka do przysposobienia krajowego.

W art. 145 ustawy, zaproponowano rozszerzenie katalogu osób, które mogą pełnić rolę opiekuna usamodzielnienia o pracownika organizacji pozarządowej w rozumieniu ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie lub inną osobę wyznaczoną przez tę organizację do pełnienia funkcji opiekuna usamodzielnienia. Rola opiekuna jest szczególnie istotna w procesie usamodzielniania. Organizacje pozarządowe posiadają często bardzo dobrze przygotowane do tej roli osoby, które w realny i aktywny sposób mogą udzielać wsparcia usamodzielnianym.

Projekt ustawy wprowadza szereg zmian do zagadnień dotyczących procedury adopcyjnej.

Art. 155a zakłada zapewnienie przez ministra właściwego do spraw rodziny systemu teleinformatycznego do prowadzenia procedur dotyczących spraw z zakresu przysposobienia dziecka. System ten usprawni funkcjonowanie ośrodków adopcyjnych, w tym poszukiwanie kandydatów do przysposobienia, jak również potencjalną możliwość łączenia rodzeństw. System, o którym mowa powyżej, zakłada utworzenie w nim zarówno bazy danych dzieci zgłoszonych do ośrodków adopcyjnych, jak i bazy kandydatów do przysposobienia.

System ten będzie odzwierciedlał procedurę adopcyjną wynikającą z przepisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Na poszczególnych etapach, o których mowa w art. 164 ww. ustawy, dostęp do informacji dotyczącej danego dziecka będą miały odpowiednie ośrodki adopcyjne, aż w określonych sytuacjach, do dostępu przez wszystkie ośrodki adopcyjne łącznie. System będzie także umożliwiał bieżące aktualizowanie danych o dzieciach i kandydatach, a informacja ta automatycznie będzie widoczna we wszystkich ośrodkach, które na danym etapie procedury będą miały uprawnienie do ich dostępu. Zadaniem tego systemu jest zatem przede wszystkim ułatwienie przekazywania dokumentacji pomiędzy uprawnionymi do tego podmiotami i zapewnienie przejrzystości procedur adopcyjnych. Prowadzenie Wojewódzkich Banków Danych (WBD) jest jedynie jedną z funkcji, które dodatkowo

pełnią wyznaczone do tego celu ośrodki adopcyjne (na terenie każdego z województw działa jeden wyznaczony ośrodek adopcyjny pełniący rolę WBD). W związku z powyższy przedmiotowy system nie ma wpływu na zakres zadań WBD. Analogiczna sytuacja dotyczy także Centralnego Banku Danych (CBD).

W ust. 2 tego artykułu wskazano, że administratorami danych osobowych przetwarzanych w systemie są:

- 1) minister właściwy do spraw rodziny w zakresie utrzymania systemu, zapewnienia ochrony danych osobowych w nim zawartych, monitorowania realizacji zadań z wykonywania ustawy, wydawania opinii, o których mowa w art. 164 ust. 11 oraz wykonywania zadań organu centralnego, o którym mowa w art. 187 ust. 1 pkt 9;
- 2) ośrodek adopcyjny w zakresie prowadzenia procedur adopcyjnych i przetwarzanych danych osobowych;
- 3) marszałek województwa w zakresie nadawania i cofania uprawnień dostępu do systemu ośrodkom adopcyjnym.

Zakłada się, że system ten usprawni także realizację zadania ministra właściwego do spraw rodziny w zakresie monitorowania realizacji zadań wynikających z ustawy, a dotyczących adopcji. Stąd także zmiana w art. 187 w ust. 1 pkt 1.

Zakłada się, że przedmiotowy system spełnia właściwości i cechy w zakresie funkcjonalności, niezawodności, używalności, wydajności, przenoszalności i pielęgnowalności. Wskazano, że zabezpieczenia stosowane przez administratorów danych w celu ochrony danych osobowych będą polegać co najmniej na dopuszczeniu do przetwarzania danych osobowych wyłącznie osób posiadających pisemne upoważnienie wydane przez administratora danych i pisemnym zobowiązaniu osób upoważnionych do przetwarzania danych osobowych do zachowania ich w tajemnicy. Jak wskazano już we wcześniejszej części uzasadnienia w resorcie rodziny wykorzystywanych jest szereg mechanizmów w zakresie bezpieczeństwa przetwarzania informacji, które będą wykorzystane także w przedmiotowym systemie.

W art. 157 ustawy doprecyzowano czas pracy ośrodka adopcyjnego, który powinien uwzględniać konieczność świadczenia usług również w godzinach popołudniowych oraz w co najmniej jedną sobotę w miesiącu. Zmiana ta ma na celu przede wszystkim ułatwienie dostępu do usług świadczonych przez ośrodek adopcyjny osobom, które z tych usług chciałyby skorzystać, a które np. z uwagi na pracę zawodową wykonywaną w godz. 08.00–16.00, nie mają takiej możliwości bez

konieczności zwalniania się z pracy. Jednocześnie należy zaznaczyć, iż realizacja tego przepisu nie może mieć wpływu na wymiar czasu pracy zatrudnionych w nich pracowników. Realizacja tego przepisu możliwa będzie przez wprowadzenie zmian w rozkładach czasu pracy.

Dodatkowo w art. 158 i art. 159 ustawy, do dotychczasowego katalogu wymogów stawianych dyrektorowi ośrodka adopcyjnego i osobie pracującej w ośrodku adopcyjnym, zajmującej się prowadzeniem procedur przysposobienia lub przygotowaniem osób zgłaszających gotowość do przysposobienia dziecka, dodano wymóg niefigurowania w bazie danych Rejestru Sprawców Przepięstw na Tle Seksualnym z dostętem ograniczonym.

W art. 161 dodano ust. 1a umożliwiającą ośrodkom adopcyjnym prowadzenie dokumentacji kandydatów do przysposobienia z zastosowaniem systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 155a ustawy. Z zastosowaniem tego systemu będą także w większości prowadzone procedury przysposobienia dziecka, o których mowa w art. 164 ustawy.

W ustępie 2 art. 161 ustawy, dodano do pkt 3 miejsce zwykłego pobytu kandydatów do przysposobienia dziecka. Takie rozwiązanie ma na celu nadanie uprawnienia do przetwarzania tej informacji, która ma za zadanie umożliwienie właściwym podmiotom zastosowanie odpowiednio procedury przysposobienia krajowego lub przysposobienia międzynarodowego. Jednocześnie w ustępie tym dodano informację o wysokości dochodu. W przepisie tym, w ust. 2, dodano także uprawnienie do przetwarzania informacji o dacie urodzenia kandydatów do przysposobienia dziecka oraz numerze PESEL, a w przypadku gdy nie nadano numeru PESEL – numerze i serii dokumentu potwierdzającego tożsamość. Dodano także informację o pozbawieniu, zawieszeniu lub ograniczeniu władzy rodzicielskiej. Informacje w zakresie władzy rodzicielskiej będą pochodzić z oświadczeń składanych przez kandydatów do przysposobienia.

W przepisie tym ponadto wprowadzono uprawnienie do przetwarzania informacji o figurowaniu lub niefigurowaniu w bazie danych Rejestru Sprawców Przepięstw na Tle Seksualnym z dostętem ograniczonym oraz informacji o dzieciach pozostających na utrzymaniu kandydatów do przysposobienia dziecka, w tym pod władzą rodzicielską wraz z danymi o ich wieku, stanie zdrowia i rozwoju, oraz informacje o wyznaniu i pochodzeniu etnicznym kandydatów. Dodano także możliwość

przetwarzania informacji wynikających z dobrowolnie przedłożonych przez kandydatów do przysposobienia dziecka referencji oraz informacji o stosunku pokrewieństwa lub powinowactwa ze zgłoszonymi do przysposobienia dziećmi. Przedłożenie referencji ma ukazać kandydata w kontekście społecznym umożliwiającym najlepszy dobór rodziny dla dziecka oraz przedstawienia jego cech jako kandydata na rodzica. Dodano także podstawę do przetwarzania wizerunku kandydatów, jak również numeru telefonu i adresu poczty elektronicznej.

Rozszerzenie zakresu przetwarzanych informacji ma za zadanie umożliwienie podmiotom uczestniczącym w procedurach adopcyjnych działanie w oparciu o jak najszerszy katalog informacji o kandydatach do przysposobienia dziecka oraz o rodzinie w jakiej dziecko docelowo miałyby się znaleźć, aby dobór ten w pełni odpowiadał potrzebom dziecka.

W art. 161 ust. 3 ustawy, rozszerzono katalog przetwarzanych informacji dotyczących dzieci zgłoszonych do przysposobienia o numer PESEL. Dana ta z uwagi na jej niepowtarzalność jest kluczowa z punktu widzenia prawidłowej identyfikacji dziecka. W przypadku gdy nie nadano numeru PESEL – ośrodek adopcyjny będzie miał możliwość przetwarzania numeru i serii dokumentu potwierdzającego tożsamość.

Dodano także informację o rozwoju dziecka, co jest pojęciem szerszym niż dotychczasowe pojęcie rozwoju psychofizycznego dziecka.

Przepis ten wzmocnił także uprawnienie podmiotów do przetwarzania danych dotyczących sytuacji prawnej dziecka, wprowadzając wprost uprawnienie do przetwarzania danych wynikających z orzeczenia o ustanowieniu opiekuna prawnego oraz danych wynikających z postanowienia potwierdzającego uregulowanie sytuacji prawnej dziecka. Wprowadzono także podstawę do przetwarzania informacji o wyznaniu i pochodzeniu etnicznym małoletniego (*per analogiam* do przypadku kandydatów do przysposobienia). Informacje te są konieczne z punktu widzenia konieczności zapewnienia małoletniemu możliwości zachowania w wyniku przysposobienia tożsamości etnicznej i religijnej, o których mowa w art. 20 ust. 3 Konwencji o prawach dziecka przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r.

Katalog ten rozszerzono także o dane dotyczące rodzeństwa dziecka w zakresie imienia, nazwiska, daty i miejsca urodzenia, sytuacji prawnej oraz aktualnego miejsca pobytu. Zabieg ten ma na celu umożliwienie ośrodkowi adopcyjnemu zapoznanie się

z sytuacją rodzeństwa dziecka, tak aby decyzje przez niego podejmowane mogły w pełni uwzględniać dobro dziecko, którego sytuacja jest analizowana, w tym ewentualną możliwość połączenia rodzeństwa.

Dodano także podstawę do przetwarzania wizerunku dziecka. Dana ta ułatwia pełne zapoznanie się przez kandydatów z propozycją przysposobienia danego dziecka i ułatwia zobrazowanie np. cech dysmorficznych twarzy, rozszczepu podniebienia itp. Tego typu informacje mogą okazać się kluczowe dla kandydatów do podjęcia przez nich decyzji o kontynuowaniu lub nie procedury adopcyjnej konkretnego już dziecka.

W przepisie tym dodano ust. 4a, w którym wskazano, że minister właściwy do spraw rodziny oraz odpowiednio organ centralny, mają prawo do przetwarzania danych, o których mowa w ust. 2 i 3 oraz otrzymania lub wglądu do wszelkiej dostępnej dokumentacji dotyczących dziecka, w tym prawnej i medycznej, w celu realizacji zadań, o których mowa w art. 164 ust. 11 oraz ust. 18–20.

W wyniku nowelizacji nowe brzmienie otrzymuje art. 164 ustawy. Doprecyzowano sposób procedowania sprawy przez ośrodek adopcyjny w sytuacji, kiedy forma zabezpieczenia dziecka nie przewiduje obowiązku sporządzania opinii, o których mowa w art. 139a ustawy.

Przepis ten wprowadza także zapis, iż w sytuacji niezakwalifikowania dziecka do przysposobienia krajowego, ośrodek adopcyjny ma obowiązek poinformowania o tym fakcie odpowiedniego podmiotu, aby ten miał jasność, co do sytuacji małoletniego. Przepis ten wprowadza także obowiązek dokonania ponownej kwalifikacji dziecka w sytuacji, gdy nastąpiła zmiana jego sytuacji życiowej. Zmiany te mają na celu uporządkowanie działań podejmowanych wobec osoby dziecka przez różne podmioty, a także umożliwienie ośrodkowi adopcyjnemu odpowiednio szybkie reagowanie na sytuacje, kiedy w życiu dziecka następuje znacząca zmiana.

Nowością jest przepis art. 164 ust. 10 a ustawy nakładający na ośrodek adopcyjny odpowiedzialny za kwalifikację dziecka do przysposobienia krajowego obowiązek aktualizacji dokumentacji kwalifikacyjnej dziecka. Terminy dokonywania tych aktualizacji są zbieżne z terminami obowiązującymi przy ocenie sytuacji dziecka przebywającego w pieczy zastępczej, tj. nie rzadziej niż co 3 miesiące w przypadku dzieci w wieku poniżej 3. roku życia, a w przypadku dzieci w wieku powyżej 3. roku życia – nie rzadziej, niż co 6 miesięcy. Przedmiotowa zmiana ma na celu umożliwienie ośrodkom adopcyjnym pracę w oparciu o pełne i aktualne informacje o dziecku, którego

sytuacja zdrowotna, czy też osobista bywa bardzo dynamiczna, co dotychczas rzadko znajdowało odzwierciedlenie w jego dokumentacji kwalifikacyjnej. Należy zaznaczyć, że dotychczasowa i zaktualizowana dokumentacja stanowią całość dokumentacji kwalifikacyjnej dziecka, z uwagi na konieczność zachowania całokształtu obrazu sytuacji danego dziecka (zmiany w zakresie stanu zdrowia, rozwoju, sytuacji rodzinnej).

W przypadku zmian wynikających z aktualizacji dokumentacji kwalifikacyjnej, ośrodek adopcyjny odpowiedzialny za kwalifikację dziecka do przysposobienia krajowego będzie przysyłał zaktualizowaną dokumentację kwalifikacyjną do właściwego dla siebie miejscowo ośrodka adopcyjnego prowadzącego wojewódzki bank danych oraz do centralnego banku danych, następnie wojewódzki bank danych będzie przysyłał tę dokumentację do pozostałych wojewódzkich banków danych oraz ośrodków adopcyjnych działających na terenie jego województwa, tak aby w rezultacie poszukiwania kandydatów do przysposobienia danego dziecka na terenie całego kraju odbywały się w oparciu o dokumentację, odzwierciedlającą jego bieżącą sytuację.

W ślad za zmianą pojęcia rozwoju psychofizycznego dziecka, na pojęcie rozwoju dziecka w katalogu przetwarzanych informacji, dotyczących dzieci zgłoszonych do przysposobienia w art. 161 ust. 3 ustawy, analogicznej zmiany dokonano w art. 164a w ust. 1 pkt 6 ustawy. Pozostałe zmiany w brzmieniu przepisu art. 164a związane są z rozszerzeniem zakresu art. 161 ust. 3.

Dodano także przepis art. 164b ustawy, dający ośrodkowi adopcyjnemu odpowiedzialnemu za kwalifikację dziecka do przysposobienia krajowego prawo do żądania uzupełnienia lub aktualizacji opinii, o których mowa w art. 139a ust. 1 pkt 1–5 ustawy. Opinie te powinny spełniać kluczową rolę przy kwalifikowaniu dziecka do przysposobienia. Są one bowiem przygotowywane przez podmioty, które z reguły mają regularny kontakt z dzieckiem, a co za tym idzie mogą dostarczyć bardzo istotnych informacji ośrodkom adopcyjnym. Dotychczasowa praktyka pokazuje jednak, że opinie te nie zawsze są kompletne lub aktualne, a tylko w takim przypadku mogą one spełniać rolę, do której zostały powołane.

Aktualne brzmienie art. 165 ustawy mówi, o tym, że o możliwości przysposobienia dziecka, którego brat albo siostra zostali wcześniej przysposobieni, należy bezzwłocznie poinformować tę rodzinę, która przysposobiła brata albo siostrę. Projekt ustawy w ust. 2 wprowadza zasadę, że informację, o której mowa powyżej, przekazuje ośrodek adopcyjny kwalifikujący dziecko do przysposobienia krajowego,

za pośrednictwem ośrodka adopcyjnego, który kwalifikował do przysposobienia rodzinę, która to wcześniej przysposobiła brata albo siostrę tego dziecka. Natomiast w dodanym ust. 3 mowa jest o tym, że w takim przypadku doboru rodziny przysposabiającej, właściwej ze względu na potrzeby dziecka, dokonuje ośrodek adopcyjny, który kwalifikował dziecko do przysposobienia krajowego. Rozwiązanie to ma za zadanie wprowadzenie jasnych zasad w ten szczególny i skomplikowany rodzaj procedury.

Swoje dotychczasowe brzmienie zmienia art. 167 ustawy odnoszący się do subsydiarności przysposobienia związanego ze zmianą dotychczasowego miejsca zamieszkania dziecka na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, na miejsce zamieszkania w innym państwie. Nowe brzmienie tego przepisu zostaje ujednoczone z brzmieniem art. 114² ust. 1 ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy. W nowym brzmieniu przepisu jest mowa o możliwości zakwalifikowania dziecka do przysposobienia związanego ze zmianą dotychczasowego miejsca zamieszkania dziecka na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na miejsce zamieszkania w innym państwie wówczas, gdy tylko w ten sposób można zapewnić mu odpowiednie zastępcze środowisko rodzinne. Odpowiednie zastępcze środowisko rodzinne obejmuje swoim zakresem zarówno przysposobienie krajowe, jak i rodzinne formy pieczy zastępczej. Zasadniczo, oznacza to zatem zawężenie katalogu sytuacji, kiedy to ten rodzaj przysposobienia będzie możliwy. Należy jednak zaznaczyć, iż wszystkie te sprawy podmioty będą rozstrzygały indywidualnie, kierując się każdorazowo najlepszym interesem małoletniego.

Ograniczenie, o którym mowa powyżej, tak jak dotychczas, nie będzie jednak dotyczyło sytuacji, kiedy między przysposabiającym, a przysposabianym dzieckiem istnieje stosunek pokrewieństwa lub powinowactwa albo gdy przysposabiający już przysposobił siostrę lub brata przysposabianego dziecka. Jest to związane z wymogiem zapewnienia dziecku ciągłości węzłów krwi, ciągłości jego tożsamości.

Zmiana wprowadzona do art. 170 ust. 3 ustawy, polegająca na dodaniu do katalogu osób wymienionych w tym ustępie osób, które już przysposobiły brata lub siostrę małoletniego, ma na celu ujednoczenie katalogu osób należących do kategorii uprzywilejowanych, jeżeli chodzi o przysposobienie związane ze zmianą dotychczasowego miejsca zamieszkania dziecka na terytorium Rzeczypospolitej

Polskiej, na miejsce zamieszkania w innym państwie, wymienionych w tym przepisie, z kategoriami osób wymienionych w art. 167 ustawy.

Wszczęcie lub podjęcie postępowania zawieszzonego postępowania następuje jeżeli osoby, o których mowa powyżej nie uzyskają pozytywnej opinii ośrodka adopcyjnego upoważnionego do współpracy z organami centralnymi innych państw lub z licencjonowanymi przez rządy innych państw organizacjami lub ośrodkami adopcyjnymi lub organu odpowiedzialnego za przysposobienia międzynarodowe w państwie przyjmującym.

Projekt ustawy wprowadza w art. 171 ustawy obowiązek informowania przez ośrodek adopcyjny odpowiedzialny za kwalifikację do przysposobienia dziecka zgłoszonego uprzednio do wojewódzkich banków danych lub do centralnego banku danych, ośrodków adopcyjnych prowadzących te banki danych, o przysposobieniu dziecka, w terminie 7 dni od dnia otrzymania od sądu prawomocnego postanowienia orzekającego przysposobienie dziecka, a nie jak dotychczas w terminie 7 dni od dnia uprawomocnienia się postanowienia sądu. Dotychczasowe brzmienie tego przepisu nie zawsze umożliwiało ośrodkom adopcyjnym dopełnienie tego obowiązku, bowiem, podmioty te nie zawsze otrzymywały z sądu informację o zakończeniu postępowania. Uporządkowanie w tej materii jest szczególnie istotne z punktu widzenia konieczności zapewnienia przejrzystości rejestrów dzieci, dla których należy poszukiwać rodziców. Zmiana ta jest skorelowana ze zmianą art. 588 ustawy – Kodeks postępowania cywilnego.

Istotnym rozwiązaniem mającym na celu skrócenie okresu oczekiwania na szkolenie przez kandydatów do przysposobienia jest nałożenie na ośrodek adopcyjny obowiązku przeprowadzenia wstępnej oceny kandydata do przysposobienia dziecka oraz umożliwienia mu udziału w szkoleniu w terminie nie dłuższym niż 4 miesiące od dnia zgłoszenia się kandydata do przysposobienia dziecka do ośrodka adopcyjnego.

Nowością wprowadzoną przez projekt jest obowiązek wydawania dokumentu potwierdzającego przeprowadzenie wstępnej oceny o kandydatach do przysposobienia dziecka oraz opinii kwalifikacyjnej na piśmie w formie papierowej lub elektronicznej. W przypadku gdy są one negatywne muszą zawierać szczegółowe uzasadnienie przyczyn ich negatywnego charakteru, ewentualne wskazanie obszarów wymagających poprawy, z jednoczesnym pouczeniem o przysługującym prawie wniesienia do sądu administracyjnego skargi na zasadach i w trybie określonych dla aktów lub czynności,

o których mowa w art. 3 § 2 pkt 4 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi.

Pozytywna opinia kwalifikacyjna jest ważna przez okres 36 miesięcy, licząc od dnia jej sporządzenia, chyba, że w tym okresie ośrodek adopcyjny wyda negatywną opinię kwalifikacyjną. Dodatkowo nałóżono na kandydata do przysposobienia dziecka obowiązek niezwłocznego informowania ośrodka adopcyjnego o każdej zmianie istotnych okoliczności mających wpływ na uzyskanie kwalifikacji do przysposobienia dziecka.

Projekt umożliwia zarządowi województwa prawo udziału w posiedzeniach ośrodka adopcyjnego dotyczących kwalifikowania dziecka do przysposobienia, dokonywania wstępnej oceny kandydata do przysposobienia dziecka oraz wydawania opinii kwalifikacyjnej kandydata do przysposobienia dziecka. Zarząd województwa może upoważnić, w formie pisemnej, do udziału w posiedzeniu, członka zarządu województwa, pracownika urzędu albo kierownika jednostki organizacyjnej województwa. Przy czym wskazano, że osobami upoważnionymi nie mogą być co do zasady pracownicy ośrodka adopcyjnego. Analogiczne uprawnienie przyznano także wojewodzie.

Intencją wprowadzenia tych rozwiązań jest monitorowanie zapewnienia odpowiedniej jakości prowadzonych procedur przysposobienia oraz nadanie zarządowi województwa i wojewodzie uprawnień nie tylko w zakresie kontroli, czyli czynności podejmowanych *post factum*, które nierzadko nie są skuteczne, bowiem wadliwe działania ośrodka adopcyjnego już nastąpiły i spowodowały nieodwracalne skutki, ale także uprawnień, które pozwolą im brać udział w powyższych czynnościach i na bieżąco, wspólnie z pracownikami ośrodków adopcyjnych je kształtować. Forma tej współpracy powinna opierać się na lokalnych potrzebach systemu adopcyjnego i być narzędziem wzmocnienia pozycji zarządu województwa i wojewody jako podmiotów kontrolnych i prowadzących monitoring. W toku tych działań nie przewiduje się wytwarzania dodatkowej dokumentacji.

Wprowadzony projektem przepis 172a szczegółowo określa, co powinna zawierać opinia kwalifikacyjna wydawana przez ośrodek adopcyjny. Jest to katalog otwarty, co oznacza, że ośrodek adopcyjny może w niej zawrzeć także inne, istotne z jego punktu widzenia informacje, nie wykraczające jednak poza zakres danych

osobowych, do których posiada upoważnienie na podstawie przedmiotowej ustawy. Zgodnie z nowym brzmieniem art. 172 b ustawy wskazano, że minister właściwy do spraw rodziny może określić oraz zamieścić na swojej stronie Biuletynu Informacji Publicznej jej wzór.

Zmiany zaproponowane do art. 180 doprecyzowują jego dzisiejsze brzmienie. Wskazano, że powiatowe programy dotyczące rozwoju pieczy zastępczej mają zawierać plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej i plan ograniczania liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Dotychczasowa praktyka powiatów w tym zakresie była różna. Dodatkowo wskazano, że określając limit rodzin zastępczych zawodowych, o którym mowa w art. 56, należy brać się pod uwagę w szczególności plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, o którym mowa powyżej i konieczność ograniczania liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej, jak również konieczność zapewnienia odpowiedniej liczby miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej. Wprost wpisano także jako zadanie własne powiatu zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej, a uprawnienie do monitorowania tego zadania przyznano wojewodzie (art. 186 pkt 3b ustawy).

Zgodnie z art. 185a zadaniem marszałka województwa jest zapewnienie wszystkim ośrodkom adopcyjnym równego traktowania, w szczególności w zakresie dostępu do przekazywanych przez osoby i podmioty, o których mowa w art. 164 ust. 1, informacji o dzieciach, których sytuacja uzasadnia ich zakwalifikowanie do przysposobienia. Zgodnie z art. 184 organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjnych należy do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez samorząd województwa. Oznacza to zatem, że sposób realizacji ww. zadania należy do samorządu województwa. Jednakże jego realizacja nie może prowadzić do dyskryminacji jakiegokolwiek podmiotu wykonującego to zadanie. Zmiana ta wynika z przeświadczenia o konieczności zagwarantowania niefaworyzowania na terenie danego województwa żadnego z ośrodków adopcyjnych w zakresie dostępu do informacji o dzieciach, których sytuacja uzasadnia ich zakwalifikowanie do przysposobienia, ze strony podmiotów, które są zobowiązane do przekazania takiej informacji. Przepisy nadal zakładają uprawnienie podmiotu zgłaszającego dziecko do wyboru ośrodka adopcyjnego działającego na terenie województwa, w którym przebywa dziecko. Wprowadzana zmiana umacnia to prawo. Zadaniem marszałka województwa jest zagwarantowanie, aby nikt tego wyboru nikomu

nie narzucał. Projektowana zmiana nie zakłada dysponowania przez marszałka danymi konkretnych małoletnich.

Ratio legis wprowadzanej regulacji wynika z napływających do resortu rodziny informacji, że w niektórych województwach występują działania, których celem jest spowodowanie, by dzieci zgłaszane były przede wszystkim do ośrodków publicznych. Wśród tego typu zjawisk można wymienić: wymaganie od właściwych miejscowo sądów, szpitali, organizatorów pieczy zastępczej zgłaszania dzieci do publicznego ośrodka adopcyjnego czy utrwalenie się przyporządkowania powiatów do poszczególnych ośrodków adopcyjnych jeśli chodzi o współpracę (w tym i w zakresie zgłaszania dzieci). W praktyce oznacza to uprzywilejowanie publicznych ośrodków adopcyjnych, co do liczby powiatów z jakimi współpracują. Jest to istotne, bowiem każdy obywatel powinien mieć prawo do wyboru ośrodka – tym samym także do wyboru osób, które będą go w procesie adopcji szkolić i przygotowywać. W praktyce oznacza to także przyjęcie określonego sposobu myślenia o wychowaniu przyszłego dziecka – koncepcje wychowania. Realizacja tego zadania nie będzie stanowiła dodatkowego obciążenia dla budżetu państwa.

Nowością wprowadzaną przez projekt, w art. 187 ustawy, jest opracowywanie i wydawanie przez ministra właściwego do spraw rodziny standardów dotyczących organizacji i prowadzenia ośrodków adopcyjnych. Standardy wydane przez ministra właściwego do spraw rodziny będą określały ogólne kierunki rozwoju adopcji. Opracowywanie standardów ma także na celu zintensyfikowanie wdrażania kierunkowych założeń polityki państwa przez samorządy w zakresie adopcji, w szczególności w zakresie ułatwienia dostępu do usług świadczonych przez ośrodki adopcyjne. Organizowanie, prowadzenie ośrodków adopcyjnych należy do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej. W związku z powyższym, wydawane przez ministra właściwego do spraw rodziny standardy będą stanowiły istotną wskazówkę w zakresie prawidłowej realizacji tego zadania.

Istotne zmiany zaproponowano do art. 191. Zmiany te są konsekwencją zmian w zakresie funkcjonowania rodzinnych form pieczy zastępczej. W ust. 4b wprowadzono regulację stanowiącą, że w przypadku gdy z rodziną z rodziną zastępczą zawodową starosta zawarł umowę, o której mowa w art. 54 ust. 3a, albo rodzinny dom dziecka jest organizowany na terenie innego powiatu, wydatki o których mowa w art. 191 ust. 1, na osoby, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 1 lit. b i pkt 2a, oraz na małoletnich

cudzoziemców niewymienionych w art. 5 ust. 1 pkt 2–4 i przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej ponosi odpowiednio starosta, który zawarł umowę, o której mowa w art. 54 ust. 3a, albo starosta organizujący rodzinny dom dziecka na terenie innego powiatu.

Wskazano także, że powiat, na terenie którego funkcjonują mogące przyjąć dziecko rodzina zastępcza, rodzinny dom dziecka lub placówka opiekuńczo-wychowawcza zawiera z powiatem, o którym mowa w ust. 1–4 tego przepisu, porozumienie w sprawie przyjęcia dziecka oraz warunków jego pobytu i wysokości wydatków, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 2 tego przepisu, oraz kosztów objęcia rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka opieką koordynatora. Wskazano także, że w przypadku gdy:

- 1) z mogącą przyjąć dziecko rodziną zastępczą zawodową została zawarta umowa, o której mowa w art. 54 ust. 3a,
- 2) mogący przyjąć dziecko rodzinny dom dziecka jest organizowany na terenie innego powiatu

– porozumienie w sprawie przyjęcia dziecka oraz warunków jego pobytu i wysokości wydatków, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, oraz kosztów objęcia rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka opieką koordynatora zawiera z powiatem, o którym mowa w ust. 1–4, odpowiednio powiat, którego starosta zawarł umowę, o której mowa w art. 54 ust. 3a, chyba że porozumienie, o którym mowa w art. 54 ust. 3b, stanowi inaczej albo powiat, który organizuje rodzinny dom dziecka na terenie innego powiatu, chyba że porozumienie, o którym mowa w art. 60 ust. 3, stanowi inaczej

Dodatkowo wskazano, że powiat zobowiązany do finansowania jest zobowiązany do zawarcia porozumienia, o którym mowa w ust. 5 i 5a tego przepisu, a także, że wynagrodzenia wraz z pochodnymi od wynagrodzenia dla zawodowej rodziny zastępczej, prowadzącego rodzinny dom dziecka, rodziny pomocowej oraz osób zatrudnionych w rodzinie zastępczej i rodzinnym domu dziecka, oraz koszty objęcia rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, finansuje proporcjonalnie do liczby dzieci powiat zobowiązany do ponoszenia wydatków na te dzieci.

W art. 197b w ust. 3 pkt 1 rozszerzono w zakresie kontroli rozszerzono istniejący katalog wymagań kwalifikacyjnych inspektorów uprawnionych do

prowadzenia czynności kontrolnych z ramienia wojewody o takie kierunki jak prawo i administracja. Ukończenie takich kierunków kształcenia takie jak prawo czy administracją daje podstawę do odpowiedniego formułowania treści zaleceń pokontrolnych, które w toku dalszego postępowania administracyjnego są podstawą do nałożenia kary pieniężnej za brak ich realizacji. Rozszerzono także możliwość zdobycia wymaganego przez nich przez inspektorów doświadczenia zawodowego dodatkowo o inne instytucje zajmujące się problematyką dziecka i rodziny.

Dodatkowo podwyższono granice kary pieniężnej za brak realizacji zaleceń pokontrolnych. Ustalono jej wysokość od 1 000 do 15 000 zł. Dziś wysokości tej kary wynosi od 500 do 10 000 zł. i wydaje się, że jej wysokość powinna zostać podwyższona z uwagi na to, że ma ona bowiem mieć charakter sankcji nakładanej w następstwie naruszenia prawa polegającego na niedopełnieniu obowiązku albo naruszeniu zakazu ciążącego na określonym podmiocie. Biorąc pod uwagę możliwy charakter naruszeń oraz cel kary pieniężnej jej dzisiejsza wysokość wobec potencjalnej krzywdy wyrządzonej dzieciom jest zbyt niska.

- Projekt ustawy przewiduje również zmiany w następujących aktach prawnych:
 - ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy
 - ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego
 - ustawa z dnia 24 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy
 - ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników
 - ustawa z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa
 - ustawa z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka
 - ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych
 - ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej
 - ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci
 - ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”
- ustawie z dnia 4 listopada 2016 r. o wspieraniu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”.

W Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym zwanym dalej „krio”, oprócz opisanej już wcześniej zasady prymatu rodzinnych form pieczy zastępczej projekt wprowadza zmiany w art. 114¹ oraz 120¹.

W art. 114¹ krio dodano wymaganie posiadania pozytywnej opinii kwalifikacyjnej, czym prawnie sankcjonuje rolę tej opinii w decydowaniu o doborze przysposabiających. Zmiana ta jest konsekwencją zmiany art. 172 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

W zakresie art. 120¹ ustawy – odnoszącego się do przysposobienia powodującego zmianę dotychczasowego miejsce zamieszkania w Rzeczypospolitej Polskiej na miejsce zamieszkania w innym państwie wprowadzono okres 14 dni obligatoryjnej styczości, jako minimalne i konieczne zabezpieczenie dobra dziecka. Okres ten m.in. uniemożliwia orzeczenie przysposobienia, gdy dobór stron jest w tak wielkim stopniu wadliwy, że można to dostrzec na podstawie krótkotrwałej próby podjęcia relacji typu „rodzic-dziecko”. Oczywiście sąd ma uprawnienie do wyznaczenia dłuższego okresu osobistej styczości. Jednocześnie należy podkreślić, iż za ustaleniem minimalnego okresu osobistej styczości opowiedzieli się we wspólnym wystąpieniu Rzecznik Praw Obywatelskich oraz Rzecznik Praw Dziecka (znaki: III.552.4.2017.JA oraz ZSR.422.7.2017.MA).

Zmiany zostały wprowadzone również w ustawie – Kodeks postępowania cywilnego, zwanej dalej „k.p.c.”.

W art. 579². § 1. k.p.c wprowadzono zapis, że przed umieszczeniem dziecka u kandydata zakwalifikowanego do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, kandydata zakwalifikowanego do prowadzenia rodzinnego domu dziecka, w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka, sąd zasięga informacji z rejestru, o którym mowa w art. 38d ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 821 oraz z 2021 r. poz. 159 i 1006). W przypadku konieczności uzyskania przez sąd dodatkowych sąd może wystąpić o nie odpowiednio do:

- 1) właściwego ośrodka pomocy społecznej;
- 2) właściwego organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Dodatkowo, wprowadzono zasadę, że przed umieszczeniem dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie powiatu innego niż powiat obowiązany do ponoszenia na dziecko wydatków, o których mowa w art. 191 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, sąd zasięga odpowiednio od:

- 1) starosty powiatu, na terenie którego funkcjonuje mogąca przyjąć dziecko rodzina zastępcza,
- 2) starosty, który zawarł z mogącą przyjąć dziecko rodziną zastępczą zawodową umowę, o której mowa w art. 54 ust. 3a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- 3) starosty powiatu organizującego mogący przyjąć dziecko rodzinny dom dziecka

– informacji o liczbie umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej dzieci, na które powiat ten nie jest powiatem obowiązany do ponoszenia wydatków, o których mowa w art. 191 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz o liczbie miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej zapewnianej przez ten powiat.

W przypadku gdy z powyższych informacji, wynikać będzie, że liczba umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej dzieci, na które powiat nie jest powiatem obowiązany do ponoszenia wydatków, przekroczyła 25% ogólnej liczby miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej zapewnianych przez ten powiat, sąd będzie mógł umieścić dziecko w rodzinnej pieczy zastępczej zapewnianej przez ten powiat, tylko za zgodą tego powiatu i jeżeli przemawiać za tym będzie dobro dziecka.

Istotną tych rozwiązań jest uwolnienie wolnych miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej. Dzięki przedmiotowym zmianom powiat, na terenie którego będą funkcjonować mogące przyjąć dziecko rodzina zastępcza lub rodzinny dom dziecka lub powiat, którego starosta zawarł z mogącą przyjąć dziecko rodziną zastępczą zawodową umowę, o której mowa w art. 54 ust. 3a, lub powiat, który organizuje mogący przyjąć dziecko rodzinny dom dziecka na terenie innego powiatu, nie będą mogły co do zasady odmówić umieszczenia dziecka w takiej rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka. Wyjątek od tej reguły dotyczyć będzie jedynie sytuacji, kiedy powiat, o którym mowa powyżej nie będzie powiatem obowiązany do ponoszenia na dziecko wydatków na to dziecko oraz liczba umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej dzieci, dla których powiat ten nie jest powiatem obowiązany do ponoszenia ww. wydatków przekroczy 25% ogólnej liczby miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej zapewnianych przez ten powiat. Wówczas starosta będzie miał prawo nie wyrażenia zgody na takie umieszczenie przez sąd.

Zmian ta w połączeniu z uruchomieniem systemu wolnych miejsc w pieczy zastępczej, derejonizacji rodzin zastępczych oraz zasadniczym zakazem tworzenia nowych form instytucjonalnej pieczy zastępczej, mają szansę na realną zmianę sytuacji małoletnich w pieczy zastępczej.

Analogicznie do zmiany w art. 161 ust. 2 ustawy, w art. 586 § 5 pkt 1 k.p.c., obok miejsca zamieszkania kandydata, wprowadzono miejsce jego zwykłego pobytu, co ma za zadanie zwrócić uwagę właściwych podmiotów na konieczność dokładnego przeanalizowania sytuacji i odpowiedniego zastosowania procedury przysposobienia krajowego lub przysposobienia międzynarodowego.

Wprowadzony do art. 588 k.p.c. – § 2 jest niezbędny do realizacji obowiązku ośrodka adopcyjnego odpowiedzialnego za kwalifikację do przysposobienia dziecka zgłoszonego uprzednio do wojewódzkich banków danych lub do centralnego banku danych, na którym ciąży obowiązek poinformowania ośrodków adopcyjnych prowadzących te banki danych o przysposobieniu dziecka. Obowiązek ten wynika z nowego brzmienia art. 171 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Projekt wprowadza zmianę również do art. 588 k.p.c. – § 3, który stanowi, że w przypadku gdy przez przysposobienie przysposabiany zmienia dotychczasowe miejsce zamieszkania w Rzeczypospolitej Polskiej na miejsce zamieszkania w innym państwie, będącym stroną Konwencji z dnia 29 maja 1993 r. o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego, sąd w terminie 7 dni od dnia uprawnomocnienia się postanowienia orzekającego przysposobienie przesyła odpis tego postanowienia do organu centralnego, o którym mowa w art. 187 ust. 1 pkt 9 ustawy. Pozwoli to w możliwie najszybszy sposób rozpocząć procedury związane z procesem postadopcji.

Bardzo istotnymi zmianami wprowadzanymi przedmiotowym projektem są proponowane zmiany w ustawie – Kodeks pracy. Zmiany te przewidują nowe regulacje w zakresie prawa do urlopu ojcowskiego, urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, oraz urlopu rodzicielskiego, które przysługują rodzicom adopcyjnym.

Zgodnie z aktualnym brzmieniem art. 182³ Kodeksu pracy, pracownik-ojciec wychowujący dziecko ma prawo do urlopu ojcowskiego w wymiarze 2 tygodni, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez dziecko 24 miesiąca życia albo do upływu 24 miesięcy od dnia uprawnomocnienia się postanowienia orzekającego przysposobienie i nie dłużej niż do ukończenia przez dziecko 7. roku życia, a w przypadku dziecka,

wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego, nie dłużej niż do ukończenia przez nie 10. roku życia. Zmiana wprowadzana projektem w tym zakresie przewiduje, przewiduje, że pracownik- ojciec wychowujący dziecko będzie miał prawo do urlopu ojcowskiego w wymiarze do 2 tygodni, nie dłużej jednak niż do upływu 24 miesięcy od dnia uprawomocnienia się postanowienia orzekającego przysposobienie i nie dłużej niż do ukończenia przez dziecko 18. roku życia.

Zgodnie z aktualnym brzmieniem art. 183 § 1 Kodeksu pracy, pracownik, który przyjął dziecko na wychowanie i wystąpił do sądu opiekuńczego z wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie przysposobienia dziecka lub który przyjął dziecko na wychowanie jako rodzina zastępcza, z wyjątkiem rodziny zastępczej zawodowej, ma prawo do urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego w wymiarze: 20 tygodni, w przypadku przyjęcia jednego dziecka, 31 tygodni, w przypadku jednoczesnego przyjęcia dwojga dzieci, 33 tygodni, w przypadku jednoczesnego przyjęcia trojga dzieci, 35 tygodni, w przypadku jednoczesnego przyjęcia czworga dzieci i 37 tygodni, w przypadku jednoczesnego przyjęcia pięciorga i więcej dzieci – nie dłużej niż do ukończenia przez dziecko 7. roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego, nie dłużej niż do ukończenia przez nie 10. roku życia.

Projekt przewiduje natomiast, że pracownik, który przyjął dziecko na wychowanie i wystąpił do sądu opiekuńczego z wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie przysposobienia dziecka będzie miał prawo do urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego w wymiarze: 20 tygodni, w przypadku przyjęcia jednego dziecka, 31 tygodni, w przypadku jednoczesnego przyjęcia dwojga dzieci, 33 tygodni, w przypadku jednoczesnego przyjęcia trojga dzieci, 35 tygodni, w przypadku jednoczesnego przyjęcia czworga dzieci i 37 tygodni, w przypadku jednoczesnego przyjęcia pięciorga i więcej dzieci – nie dłużej niż do ukończenia przez dziecko 18. roku życia. W przypadku urlopu rodzicielskiego przysługiwał on będzie zasadniczo na dotychczasowych zasadach, zmieni się jednak górna granica wieku przysposobianego dziecka, po osiągnięciu którego będzie możliwość skorzystania z tego urlopu w przypadku pracowników, którzy przyjęli dziecko na wychowanie i wystąpili do sądu opiekuńczego z wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie przysposobienia dziecka. Projekt przewiduje, bowiem, że osoby te będą miały prawo do

urlopu rodzicielskiego w wymiarze odpowiednio 32, 34 lub 29 zasadniczo do ukończenia przez dziecko 14 roku życia.

W projekcie wskazano, że urlop na warunkach urlopu macierzyńskiego będzie udzielany na pisemny wniosek pracownika składany w terminie 7 dni od dnia odpowiednio przyjęcia dziecka na wychowanie jako rodzina zastępcza albo wystąpienia do sądu opiekuńczego z wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie przysposobienia. Urlop zaś będzie udzielany w terminie określonym we wniosku pracownika, jednak nie dłuższym niż 21 dni od dnia odpowiednio przyjęcia dziecka na wychowanie jako rodzina zastępcza albo wystąpienia do sądu opiekuńczego z wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie przysposobienia przed rozpoczęciem korzystania z tego urlopu.

Doprecyzowano także, że pracownik, który korzysta lub korzystał z urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego w związku z przyjęciem dziecka na wychowanie jako rodzina zastępcza, a następnie wystąpił do sądu opiekuńczego z wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie przysposobienia dziecka, będzie miał prawo do urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego w związku z wystąpieniem do sądu opiekuńczego z wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie przysposobienia dziecka w wymiarze określonym w § 1¹ tego przepisu obniżonym o wykorzystany urlop na warunkach urlopu macierzyńskiego w związku z przyjęciem dziecka na wychowanie jako rodzina zastępcza.

Wskazano także, że pracownik, który korzysta lub korzystał z urlopu rodzicielskiego w związku z przyjęciem dziecka na wychowanie jako rodzina zastępcza, a następnie wystąpił do sądu opiekuńczego z wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie przysposobienia dziecka, ma prawo do urlopu rodzicielskiego w związku z wystąpieniem do sądu opiekuńczego z wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie przysposobienia dziecka w wymiarze określonym w § 4¹ tego przepisu obniżonym o wykorzystany urlop rodzicielski w związku z przyjęciem dziecka na wychowanie jako rodzina zastępcza.

Projektowane zmiany mają umożliwić sprawowanie opieki nad dzieckiem, które takiej opieki ze względu na swój wiek wymaga, jak również mają sprzyjać budowaniu więzi rodziców adopcyjnych z dzieckiem. Budowanie więzi w przypadku dzieci starszych jest trudniejsze i wymaga od rodziców adopcyjnych więcej pracy, zaangażowania, a przede wszystkim – czasu. Sąd Najwyższy w swoim dotychczasowym

orzecznictwie wielokrotnie podkreślał, że dobro dziecka wymaga, aby przez przysposobienie powstała silna więź natury osobistej i uczuciowej, taka jaka istnieje między rodzicami a ich biologicznymi dziećmi. Przysposobienie bowiem ma służyć przede wszystkim dzieciom, które dotychczas pozbawione były normalnie funkcjonującego środowiska rodzinnego. Zaspokojenie potrzeb dziecka adoptowanego wymaga od rodziców adopcyjnych znacznego zaangażowania z uwagi na trudną przeszłość i bolesne doświadczenia doznane przez dziecko. Przejmując opiekę nad dzieckiem już częściowo ukształtowanym, rodzicom adopcyjnym należy zapewnić czas na zidentyfikowanie potrzeb dziecka i wejście w nową rolę. Wydaje się zatem w pełni uzasadnione przyznanie uprawnień do urlopu ojcowskiego, urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego oraz urlopu rodzicielskiego także rodzicom adopcyjnym decydującym się na przysposobienie dzieci starszych. Przyznanie rodzicom adopcyjnym niniejszych uprawnień umożliwi starszemu dziecku przyjętemu na wychowanie zaaklimatyzowania się w nowej rodzinie, a rodzicom adopcyjnym – stworzy możliwości sprawowania stałej opieki nad dzieckiem oraz umożliwi nawiązanie więzi rodzinnych, co ma kluczowe znaczenie właśnie w okresie tych pierwszych kilkudziesięciu trudnych zarówno dla rodziców, jak i dla dzieci miesięcy. Zagadnieniu wprowadzenia zmiany do Kodeksu pracy w zakresie prawa do urlopu macierzyńskiego na warunkach urlopu macierzyńskiego przysługującego rodzicom adopcyjnym – ustalonego bez względu na wiek adoptowanego dziecka, poświęcone było pismo Rzecznika Praw Dziecka (znak: ZSR.422.8.2017.MK). Pismo poświęcone tej problematyce Rzecznik skierował również do Prezydenta RP (znak: ZSR.422.8.2017.MK).

Analiza danych statystycznych dotyczących liczby adopcji oraz rosnąca liczba dzieci pozbawionych opieki rodziców biologicznych przemawiają za potrzebą dokonania zmiany w dostępie do prawa do urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, urlopu na warunkach urlopu rodzicielskiego oraz urlopu ojcowskiego oraz skorelowanych z nim świadczeń z ubezpieczenia społecznego.

W 2020 r. nastąpiło znaczne zmniejszenie liczby przysposobionych dzieci (w 2020 r. przysposobiono 2 198 dzieci, wobec 2 715 w roku 2019 r.). Tak jak w poprzednich latach, najmniej przysposobiono dzieci w wieku powyżej 10 lat, było ich tylko 516. Urlop na warunkach urlopu macierzyńskiego, urlop rodzicielskie oraz urlop ojcowski przy odpowiednio zmienionych (podniesionych) warunkach związanych z kryterium wieku dziecka mogą pośrednio wpłynąć na podejmowanie decyzji

o przyjęciu do wspólnoty domowej starszych dzieci, a w szerszej perspektywie sprzyjać ich właściwemu rozwojowi.

Wprowadzany koszt rozwiązań dotyczących finansowania zasiłków macierzyńskich zrównuje w uprawnieniach do świadczeń z ubezpieczeń społecznych osoby ubezpieczone, a więc które opłacają składkę na ubezpieczenie chorobowe a dziś są nieuprawnione do zasiłku jedynie ze względu na fakt, że ich rodzina poszerza się o dziecko w wieku wyższym niż ma to miejsce w przypadku porodu, co jest oczywistą pochodną faktu przysposobienia. Jednocześnie należy zwrócić również uwagę, że w sytuacji, w której średni miesięczny koszt utrzymania dziecka w różnych formach pieczy zastępczej wynosił w 2020 r. od ok. 1 180 zł (w rodzinnej pieczy zastępczej) poprzez ok. 2 426 zł (w rodzinie zastępczej zawodowej i rodzinnym domu dziecka) do ok. 5 457 zł (w placówce opiekuńczo-wychowawczej)², przysposobienie każdego dziecka powoduje oszczędności dla jednostek samorządu terytorialnego ww. kwotach.

Konsekwencją powyższych rozwiązań zastosowanych w ustawie – Kodeks pracy są zmiany wprowadzone w ustawie z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa oraz w ustawie z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Zmiany wprowadzone w ustawie o ubezpieczeniu społecznym rolników mają na celu zapewnienie zbliżonej sytuacji osób, które przysposabiają małoletnich i jednocześnie podlegają pod regulacje tej ustawy z osobami przysposabiającymi małoletnich i podlegających pod regulacje kodeksu pracy. Z tego też powodu wprowadzono rozróżnienie w długości zasiłku macierzyńskiego przysługującego na mocy tej ustawy dla osób, które decydują się na przysposobienie małoletnich w wieku poniżej 14 roku życia (wówczas na gruncie kodeksu pracy osoby, które przyjęły dziecko na wychowanie i wystąpił do sądu opiekuńczego z wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie jego przysposobienia posiadają uprawnienie do urlopu na warunkach macierzyńskiego oraz urlopu rodzicielskiego) lub powyżej 14 roku życia (wówczas na gruncie kodeksu pracy osoby, które przyjęły dziecko na wychowanie i wystąpił do sądu opiekuńczego z wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie

² Dane pochodzą z opracowania własnego MRiPS przygotowanego na podstawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Powyższe kwoty nie zawierają kosztów wsparcia rodzinnej pieczy zastępczej m.in. kosztów organizatora rodzinnej pieczy zastępczej oraz zatrudnienia koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. Średni miesięczny koszt utrzymania dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej nie uwzględnia kosztów regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych i interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych, jak również nie zawiera kosztów związanych z zadaniami realizowanymi przez powiatowe centra pomocy rodzinie.

jego przysposobienia posiadają uprawnienie wyłącznie do urlopu na warunkach macierzyńskiego).

Analogiczne zasady zaproponowano do wprowadzenia w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych w zakresie instytucji świadczenia rodzicielskiego.

Celem postulowanych zmian odnoszących się do ustawy o świadczeniach rodzinnych, jest rozszerzenie systemu świadczeń socjalnych dla rodzin adopcyjnych przysposabiających starsze dzieci. Oceniając istotę i charakter prawny świadczenia rodzicielskiego, należy stwierdzić, iż nawiązuje, ze swej istoty do świadczeń z tytułu rodzicielstwa tj. zasiłków macierzyńskich, okresu urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego lub okresu urlopu rodzicielskiego. Z tych względów prawo do świadczenia rodzicielskiego nie powinno obejmować węższego zakresu podmiotowego niż miałyby to miejsce w przypadku prawa do zasiłku macierzyńskiego. Przyznanie niniejszego świadczenia rodzicom adopcyjnym, będzie stanowiło dla nich dodatkowe wsparcie i pomoże w udźwignięciu ciężaru zwiększonych wydatków. Jednocześnie rozwiązanie to będzie zrównywało sytuację rodziców biologicznych oraz rodziców adopcyjnych. W związku z niniejszymi zmianami konieczne jest nadanie nowego brzmienia art. 24 ust. 9 ustawy.

Projekt zakłada także zmianę w ustawie o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci. Projektowana zmiana stanowi, iż środki finansowe ze świadczenia wychowawczego przyznanego na dzieci przebywające w instytucjonalnej pieczy zastępczej mogą być również gromadzone jako oszczędności. W przypadku jednak powrotu dziecka do rodziny biologicznej na mocy orzeczenia sądu, w postanowieniu tym sąd zobowiązany będzie także do rozstrzygnięcia o sposobie dysponowania środkami finansowymi pochodzącymi ze świadczenia wychowawczego zgromadzonymi jako oszczędności.

Zmiana ta wychodzi na przeciw licznym sygnałom, zarówno ze strony jednostek samorządu terytorialnego jak i dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych, w których to podnoszona jest kwestia braku jasno wyartykułowanej w ustawie podstawy

Należy zatem podkreślić, iż gromadzenie środków ze świadczenia wychowawczego jest uprawnieniem dyrektora. Przepis ten daje mu możliwość gromadzenie ewentualnych

nadwyżek pochodzących ze świadczenia, w sytuacji braku konieczności bieżącego ich wykorzystania. Jednocześnie dyrektor będzie mógł dysponować stosownie do potrzeb dziecka zgromadzonymi w formie oszczędności środkami.

W projekcie proponuje się także zmianę w ustawie z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, w zakresie prawa do jednorazowego świadczenia.

Aktualnie prawo do jednorazowego świadczenia w wysokości 4000 zł z tytułu urodzenia dziecka, u którego zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą jego życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu przysługuje matce lub ojcu dziecka, opiekunowi prawnemu albo opiekunowi faktycznemu dziecka (osobie faktycznie zajmującej się dzieckiem, jeżeli wystąpiła do sądu z wnioskiem o przysposobienie dziecka).

Warunkiem otrzymania jednorazowego świadczenia jest złożenie wniosku o wypłatę tego świadczenia w terminie 12 miesięcy od dnia narodzin dziecka. Wniosek złożony po terminie zostanie pozostawiony bez rozpoznania.

Projekt przewiduje zmianę w sposobie składania wniosku o jednorazowe świadczenie. Zgodnie z zaproponowaną treścią, wniosek ma być składany w terminie 12 miesięcy od dnia narodzin dziecka a w przypadku gdy wniosek dotyczy dziecka objętego opieką prawną, opieką faktyczną albo dziecka przysposobionego – w terminie 12 miesięcy od dnia objęcia dziecka opieką albo przysposobienia nie później niż do ukończenia przez dziecko 18. roku życia. Wniosek złożony po terminie pozostawia się bez rozpoznania.

Projektowane rozwiązanie ma na celu zapewnienie, wsparcia finansowego dla dzieci adopcyjnych, u których zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą ich życiu, powstałe w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu. W sytuacji gdy czas trwania postępowania adopcyjnego niejednokrotnie trwa dłużej niż 12 miesięcy, rodzice przysposabiający dziecko nie mają możliwości otrzymania dodatkowego wsparcia finansowego. Zgodnie z poglądami doktryny w sytuacji przysposobienia dziecka, dziecko adoptowane znajduje się w tej samej sytuacji prawnej co dziecko biologiczne swoich rodziców, dlatego też konieczna jest zmiana ww. wymagań. Zagadnieniu wprowadzenia zmiany do ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” likwidującej

nierówności w dostępie do jednorazowego świadczenia dla rodziców adopcyjnych, poświęcone było pismo Rzecznika Praw Dziecka (znak: ZSS.422.15.2018.JW).

Kolejne przepisy projektu ustawy o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw to przepisy przejściowe.

Projekt w tym zakresie zakłada dodanie regulacji pozwalającej na wydanie przez wojewodę zezwolenia na funkcjonowanie na jednej nieruchomości gruntowej lub w jednym budynku wielorodzinnych placówki opiekuńczo-wychowawczej oraz jednostki organizacyjnej pomocy społecznej. Powyższe rozwiązanie uwzględniono również w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Regulacja ta dotyczy wyłącznie placówek, które funkcjonują nieprzerwanie co najmniej od dnia 14 października 2016 r. i do dnia wejścia w życie projektowanej ustawy nie spełniły wymogu, o którym mowa w art. 106 ust. 2a ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, a sposób ich funkcjonowania nie godzi w bezpieczeństwo i dobro dzieci oraz mieszkańców jednostek organizacyjnych pomocy społecznej. Przed wydaniem zezwolenia wojewoda powinien zasięgnąć opinii Rzecznika Praw Dziecka.

Przewiduje się, że do funkcjonujących przed dniem wejścia w życie projektowanej ustawy rodzin wspierających, rodzin zastępczych i rodzin pomocowych oraz do osób, które przed dniem wejścia w życie projektowanej ustawy zostały kandydatami do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, kandydatami do prowadzenia rodzinnego domu dziecka, osobami prowadzącymi rodzinny dom dziecka, osobami podejmującymi się wspierania działań wychowawczych, o których mowa w art. 96 ustawy zmienianej w art. 1, kandydatami do przysposobienia dziecka, kierownikiem, dyrektorem, osobą zatrudnioną, osobą świadczącą usługi lub wolontariuszem w jednostce organizacyjnej wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka stosuje się przepisy art. 7a ustawy zmienianej w brzmieniu nadanym projektowaną ustawą. Wskazano, że podmioty, organy i osoby, o których mowa w art. 7a ust. 2 ustawy zmienianej w brzmieniu nadanym projektowaną ustawą, obowiązane do sprawdzenia i potwierdzenia informacji o figurowaniu albo niefigurowaniu w bazie danych Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym sprawdzają i potwierdzają te informacje w odniesieniu do ww. osób w terminie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy. W przypadku gdy osoby, o których mowa powyżej figuruje w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym, osoby te, z dniem powzięcia

informacji przez podmioty, organy i osoby, o których mowa w art. 7a ust. 2 ustawy zmienianej w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, obowiązane do sprawdzenia i potwierdzenia informacji o figurowaniu albo niefigurowaniu w bazie danych Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym, tracą wynikające z ustawy zmienianej w brzmieniu nadanym projektowaną ustawą, uprawnienia do wykonywania zadań związanych ze sprawowaniem opieki nad dzieckiem lub kontaktem z dzieckiem, a w przypadku gdy wykonywanie tych zadań powierzone było umową – ulega ona rozwiązaniu bez zachowania okresu wypowiedzenia, natomiast w przypadku zatrudnienia na podstawie umowy o pracę ulega ona rozwiązaniu w trybie art. 52 § 1 pkt 3 Kodeksu Pracy. W przypadku gdy osoby, o których mowa powyżej pełnią funkcję rodziny zastępczej, prowadzą rodzinny dom dziecka lub pełnią funkcję rodziny pomocowej, starosta jest obowiązany do zapewnienia dzieciom umieszczonym w tych rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka lub rodzinach pomocowych miejsca w innych rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka lub rodzinach pomocowych i jednoczesnego zawiadomienia odpowiedniego sądu o konieczności wydania odpowiednich postanowień.

Wprowadzono regulację zgodnie z którą do osób, o których mowa w art. 37 ust. 3–5 ustawy zmienianej stosuje się przepisy ustawy zmienianej w brzmieniu nadanym projektowaną ustawą. W projekcie wskazano, że w przypadku przekroczenia lub zagrożenia przekroczenia przyjętego na dany rok budżetowy maksymalnego limitu wydatków, wprowadza się mechanizmy korygujące polegające na ograniczeniu przyznawania świadczeń fakultatywnych wynikających z niniejszej ustawy, ograniczeniu liczby umów dla zawodowych rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka, lub ograniczeniu wydatków inwestycyjnych w danym roku budżetowym.

Wskazano, że w stosunku do kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, który przed dniem wejścia w życie projektowanej ustawy otrzymał wstępną akceptację, o której mowa w art. 43 ustawy zmienianej w brzmieniu dotychczasowym:

- 1) przez wstępną kwalifikację kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, o której mowa w ustawie zmienianej w brzmieniu nadanym projektowaną

ustawą – rozumie się wstępną akceptację, o której mowa w art. 43 ustawy zmienianej w brzmieniu dotychczasowym;

- 2) zadania przewidziane w ustawie zmienianej w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą dla organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, który przeprowadził wstępną kwalifikację kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka wykonuje organizator rodzinnej pieczy zastępczej, który wydał pozytywną wstępną akceptację, o której mowa w art. 43 ustawy zmienianej w brzmieniu dotychczasowym.

Do rodzin zastępczych zawodowych, z którymi umowy zostały zawarte przed dniem wejścia w życie projektowanej ustawy oraz do rodzinnych domów dziecka prowadzonych na podstawie umów zawartych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się przepisy ustawy zmienianej w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, a umowy o pełnienie funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenie rodzinnego domu dziecka, oraz porozumienia między powiatami zawarte na podstawie przepisów dotychczasowych, zachowują ważność do czasu ich wygaśnięcia, rozwiązania lub do czasu zawarcia nowych umów i porozumień na podstawie przepisów ustawy zmienianej w brzmieniu nadanym projektowaną ustawą, nie dłużej jednak niż przez okres 4 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Do rodzin pomocowych, z którymi umowy zostały zawarte przed dniem wejścia w życie projektowanej ustawy, stosować się będzie przepisy ustawy zmienianej w brzmieniu nadanym projektowaną ustawą, a starostowie, w terminie 30 dni od dnia wejścia w życie projektowanej ustawy są zobowiązani do dostosowania umów zawartych z rodzinami pomocy do przepisów ustawy zmienianej w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Przy rozpatrywaniu wniosków o wydanie zezwolenia na prowadzenie placówki opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, interwencyjnego, specjalistyczno-terapeutycznego, regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznych i interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego, złożonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosować się będzie przepisy dotychczasowe.

Przepisy art. 172 ust. 6–8 ustawy zmienianej w brzmieniu nadanym projektowaną ustawą stosować się będzie do wstępnych ocen kandydatów do przysposobienia dziecka wydanych po dniu wejścia w życie projektowanej ustawy.

Przepisy art. 172a ustawy zmienianej w brzmieniu nadanym projektowaną ustawą stosować się będzie do opinii kwalifikacyjnych wydanych po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy.

W projekcie przewidziano także, że minister właściwy do spraw rodziny ogłosi, w drodze obwieszczenia, w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej termin wdrożenia rozwiązań technicznych umożliwiających prowadzenie rejestru, o którym mowa w art. 38d ust. 1 ustawy zmienianej w brzmieniu nadanym projektowaną ustawą. Następnie starosta, organizator rodzinnej pieczy zastępczej, marszałek województwa i wojewoda, w terminie 6 miesięcy od dnia wskazanego w obwieszczeniu, wprowadzą każdy w zakresie swojej właściwości określonej w art. 38d ust. 10 ustawy zmienianej w brzmieniu nadanym projektowaną ustawą, do rejestru, o którym mowa w art. 38d ust. 1 ustawy zmienianej w brzmieniu nadanym projektowaną ustawą, posiadane przez siebie dane, o których mowa w art. 38d ust. 3–9 ustawy zmienianej. Przepis art. 38d ust. 2 ustawy zmienianej w brzmieniu nadanym projektowaną ustawą będzie stosować się odpowiednio. Przepisy art. 38d–38f ustawy zmienianej w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą znajdą natomiast zastosowanie po raz pierwszy po upływie 6 miesięcy od dnia wskazanego w obwieszczeniu, o którym mowa powyżej. Wskazano, także że do upływu 6 miesięcy od dnia wskazanego w obwieszczeniu starosta prowadzi rejestr, o którym mowa w art. 46 ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu dotychczasowym.

Natomiast do spraw w przedmiocie określenia okresu osobistej styczności przysposabiającego z przysposabianym, w których wniosek o przysposobienie został złożony do sądu przed dniem wejścia w życie projektowanej ustawy, zastosowanie będą miały przepisy dotychczasowe.

W zakresie zmian dotyczących prawa pracy wskazano, że pracownik– ojciec wychowujący dziecko, który przysposobił dziecko przed dniem wejścia w życie projektowanej ustawy i nie wykorzystał urlopu ojcowskiego, o którym mowa w art. 182³ § 1 pkt 2 ustawy zmienianej w art. 4 w brzmieniu dotychczasowym, lub części tego urlopu, będzie miał prawo odpowiednio do urlopu ojcowskiego, o którym mowa w art. 182³ § 1 pkt 2 ustawy zmienianej w art. 4 w brzmieniu nadanym projektowaną ustawą, lub niewykorzystanej części tego urlopu. Prawo to będzie mu przysługiwało przez okres od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy do dnia upływu

24. miesięcy od dnia uprawomocnienia się postanowienia orzekającego przysposobienie dziecka i nie dłużej niż do ukończenia przez dziecko 18. roku życia.

Wskazano także, że pracownik, który przyjął dziecko na wychowanie i wystąpił do sądu opiekuńczego z wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie jego przysposobienia przed dniem wejścia w życie projektowanej ustawy i nie wykorzystał urlopu, o którym mowa w art. 183 § 1 ustawy zmienianej w art. 4 niniejszej ustawy w brzmieniu dotychczasowym, będzie co do zasady miał prawo do urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, o którym mowa w art. 183 § 1¹ ustawy zmienianej w art. 4 w brzmieniu nadanym projektowaną ustawą. Urlop na warunkach urlopu macierzyńskiego będzie udzielany na pisemny wniosek pracownika składany w terminie 21 dni od dnia wejścia w życie projektowanej ustawy. Przewiduje się, że urlop będzie udzielany w terminie określonym we wniosku pracownika, jednak nie dłuższym niż 35 dni od dnia wejścia w życie projektowanej ustawy. W takim przypadku pracownik będzie miał prawo do urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego przez okres od dnia wystąpienia do sądu opiekuńczego z wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie przysposobienia dziecka, do dnia upływu:

- 1) 20 tygodni – w przypadku przyjęcia jednego dziecka,
 - 2) 31 tygodni – w przypadku jednoczesnego przyjęcia dwojga dzieci,
 - 3) 33 tygodni – w przypadku jednoczesnego przyjęcia trojga dzieci,
 - 4) 35 tygodni – w przypadku jednoczesnego przyjęcia czworga dzieci,
 - 5) 37 tygodni – w przypadku jednoczesnego przyjęcia pięciorga i więcej dzieci
- nie dłużej jednak niż do ukończenia przez dziecko 18. roku życia. Przepisy art. 183 § 7 ustawy zmienianej w art. 4 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą będzie się w takim przypadku stosować odpowiednio.

Przewidziano, że pracownik, który w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy korzysta z urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, udzielonego zgodnie z art. 183 § 1 ustawy zmienianej w brzmieniu dotychczasowym, będzie miał prawo do korzystania z tego urlopu na zasadach określonych w art. 183 § 1¹ ustawy zmienianej w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Zaproponowano dodatkowo, aby pracownik, który przyjął dziecko na wychowanie i wystąpił do sądu opiekuńczego z wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie jego przysposobienia przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy i nie wykorzystał urlopu, o którym mowa w art. 183 § 4 pkt 1 i 2 ustawy zmienianej w art. 4 niniejszej

ustawy w brzmieniu dotychczasowym, miał co do zasady prawo do urlopu rodzicielskiego, o którym mowa w ustawie zmienianej w art. 4 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą. Urlop rodzicielski będzie udzielany na pisemny wniosek pracownika składany w terminie 21 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy. W takim przypadku pracownik będzie miał prawo do urlopu rodzicielskiego przez okres od dnia wystąpienia do sądu opiekuńczego z tym wnioskiem, do dnia upływu:

- 1) 32 tygodni – w przypadku przyjęcia jednego dziecka,
 - 2) 34 tygodni – w przypadku jednoczesnego przyjęcia dwojga i więcej dzieci
- nie dłużej jednak niż do ukończenia przez dziecko 14. roku życia. Przepisy art. 183 § 8 ustawy zmienianej w art. 4 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą stosować się będzie odpowiednio.

Projekt zakłada także, że pracownik, który w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy będzie korzystał z urlopu rodzicielskiego udzielonego zgodnie z art. 183 § 4 ustawy zmienianej w art. 4 niniejszej ustawy w brzmieniu dotychczasowym, będzie miał prawo do urlopu na zasadach określonych w art. 183 § 4¹ ustawy zmienianej w art. 4 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Projekt wskazuje, że w latach 2022-2032 maksymalny limit wydatków z budżetów powiatów będący skutkiem finansowym wejścia w życie projektowanej ustawy wynosił będzie w:

- 1) 2022 r. – 39,7 mln zł;
- 2) 2023 r. – 42,5 mln zł;
- 3) 2024 r. – 43,9 mln zł;
- 4) 2025 r. – 45,4 mln zł;
- 5) 2026 r. – 47 mln zł;
- 6) 2027 r. – 48,7 mln zł;
- 7) 2028 r. – 50,3 mln zł;
- 8) 2029 r. – 52,1 mln zł;
- 9) 2030 r. – 53,9 mln zł;
- 10) 2031 r. – 55,7 mln zł;
- 11) 2032 r. – 57,6 mln zł.

W projekcie wskazano, że w przypadku przekroczenia lub zagrożenia przekroczenia przyjętego na dany rok budżetowy maksymalnego limitu ww wydatków, wprowadzić należy mechanizmy korygujące polegające na ograniczeniu przyznawania

świadczeń fakultatywnych wynikających z niniejszej ustawy, ograniczeniu liczby umów dla zawodowych rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka, lub ograniczeniu wydatków inwestycyjnych w danym roku budżetowym.

Maksymalny limit wydatków Funduszu Ubezpieczeń Społecznych będący skutkiem finansowym wejścia w życie projektowanej ustawy w tym czasie wynosił będzie w:

- 1) 2022 r. – 15,4 mln zł;
- 2) 2023 r. – 16,5 mln zł;
- 3) 2024 r. – 17,5 mln zł;
- 4) 2025 r. – 18 mln zł;
- 5) 2026 r. – 18,6 mln zł;
- 6) 2027 r. – 19,2 mln zł;
- 7) 2028 r. – 19,8 mln zł;
- 8) 2029 r. – 20,4 mln zł;
- 9) 2030 r. – 21 mln zł;
- 10) 2031 r. – 21,6 mln zł;
- 11) 2032 r. – 22,3 mln zł.

W projekcie wskazano, że w przypadku gdy wielkość ww. wydatków, po pierwszym półroczu danego roku budżetowego wyniesie więcej niż 49% limitu wydatków przewidzianych na ten rok, Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych może zwiększyć limity, o których mowa powyżej, o kwoty oszczędności z tytułu innych wydatków lub podejmie inne działania w celu zagwarantowania możliwości wypłaty świadczeń z tytułu zasiłków macierzyńskich za okres ustalony jako okres urlopu ojcowskiego, urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego oraz urlopu rodzicielskiego wszystkim uprawnionym. Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, w terminie do dnia 30 czerwca danego roku, ma za zadanie przedstawić ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego oraz ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych harmonogram realizacji działań, o których mowa powyżej. W celu zapewnienia zrównoważenia deficytu sektora finansów publicznych upoważniono Radę Ministrów do podjęcia, w drodze rozporządzenia, decyzji o blokowaniu planowanych wydatków budżetu państwa lub ograniczeniu wydatków w pozostałych jednostkach sektora finansów publicznych, w wysokości określonej w informacji Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na realizację innych działań, o których mowa powyżej, oraz

wskazania właściwych ministrów, jako odpowiedzialnych za realizację oszczędności w jednostkach podległych i nadzorowanych. Wskazano, że organem właściwym do monitorowania wykorzystania limitu wydatków, o których mowa powyżej jest Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Proponuje się, aby ustawa weszła w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie 3 miesięcy od dnia jej ogłoszenia.

Problematyka regulowana w projekcie ustawy jest zgodna z przepisami prawa Unii Europejskiej.

Projekt ustawy nie wymaga przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, zgodnie z § 27 ust. 4 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2016 r. poz. 1006, z późn. zm.).

Projektowana ustawa nie wywiera wpływu na działalność mikroprzedsiębiorców oraz małych i średnich przedsiębiorców.

Projekt ustawy nie podlega procedurze notyfikacji aktów prawnych, określonej w przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. nr 239, poz. 2039, z późn. zm.), gdyż nie zawiera przepisów technicznych.

Projekt ustawy został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji, zgodnie z § 52 ust. 1 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów oraz w Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248).